

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΠΕΤΣΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο Θαλάσσιος τουρισμός στο Νομό Χανίων

ΜΠΟΛΑΝΑΚΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ Α.Μ.103

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Δρ Μυλωνόπουλος Δημήτριος

ΣΠΕΤΣΕΣ 2009

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο τουρισμός, ένα φαινόμενο με τεράστιο αντίκτυπο τόσο στον κοινωνικό όσο και στον οικονομικό τομέα, οφείλει κατ' αρχάς την ονομασία του στις λέξεις *tour* και *tourism* που τόσο στην αγγλική όσο και στη γαλλική γλώσσα σημαίνουν «γύρος – περιήγηση». Το περιεχόμενο της είναι διττό.

Αφορά, από τη μία πλευρά, τη μετακίνηση των ανθρώπων, ατομική ή ομαδική, από τον τόπο τους, κατά κύριο λόγο για αναψυχή, ανάπαυση ή πνευματική καλλιέργεια.

Από την άλλη πλευρά όμως και στην όλη οργανωμένη προσπάθεια μιας χώρας να προσελκύσει, να υποδεχτεί αλλά και να συγκρατήσει τα άτομα αυτά που μετακινούνται από τον τόπο κατοικίας τους για τον παραπάνω σκοπό.

Όσον αφορά την πρώτη εμφάνιση του τουριστικού φαινομένου διαπιστώνουμε ότι έχει τις ρίζες του τουλάχιστον ελληνική αρχαιότητα ενώ ως οικονομική δραστηριότητα, κάνει την εμφάνιση του μόλις τον 20^ο αιώνα, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. (Ευθυμιάτου-Πουλάκου 2006: 9)

Σήμερα ο τουρισμός εμφανίζεται με διάφορες μορφές που έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Με βάση τα χαρακτηριστικά αυτά διακρίνονται τα διάφορα είδη του. Στη παρούσα πτυχιακή εργασία γίνεται η προσπάθεια κατάδειξης του θαλάσσιου τουρισμού ως ιδιαίτερης μορφής και κατηγορίας του τουρισμού, και τον τρόπο που αυτός αναπτύσσεται στο νομό Χανίων της νήσου Κρήτης. Επιπροσθέτως παρατίθενται και οι προοπτικές ανάπτυξης του μέσα στο ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον της περιοχής.

Για την εκπόνηση του παρόντος εγχειρήματος έχουν χρησιμοποιηθεί ως πηγές τόσο βιβλία έγκριτων επιστημόνων του τουριστικού κόσμου (συγγραφείς, αναλυτές κ.λ.π), στοιχεία από ηλεκτρονικές πηγές (*internet*), στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ, αλλά και προσωπικές συνεντεύξεις είτε κατ' ιδίαν είτε τηλεφωνικώς.

Με την ολοκλήρωση της ανάγνωσης της παρούσας εργασίας επιθυμείται να έχει γίνει μια κατατοπιστική παρουσίαση των προαναφερθέντων. Θερμές ευχαριστίες στους καθηγητές που ήσαν αρωγοί στην ακαδημαϊκή μου εκπαίδευση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

[ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ]

ΜΕΡΟΣ Α'

A1 - Ο ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	8
A2 – ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	12
A3 – ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	16
A4 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΦΥΣΗΣ	18
A5 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	20
A6 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	21
A7 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	27
A8 – ΓΙΩΤΙΝΓΚ	29
A9 – ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ.....	31

ΜΕΡΟΣ Β'

Εισαγωγή.....	33
B1 – ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	34
B2 – ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	40
B3 – ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	53
B4 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΦΥΣΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ	55
B5 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ	58
B6 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ.....	60
B7 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	65
B8 – ΓΙΩΤΙΝΓΚ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΕΣ ΧΑΝΙΩΝ.....	66
B9 – ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ	67

ΜΕΡΟΣ Γ'

Γ1 – ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ	69
Γ2 – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ	71
Γ3 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	72

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄

Εισαγωγή

Από τη θάλασσα στο θαλάσσιο τουρισμό

Ο τουρισμός, ως γνωστόν, αποτελεί σπουδαίο παράγοντα ανάπτυξης λόγω:

α) Της εισροής συναλλάγματος που αποφέρει, συμβάλλοντας σημαντικά στην μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών.

β) Της προσφοράς άμεσης και έμμεσης απασχόλησης στους απασχολούμενους επαγγελματίες στον τουρισμό. Παράλληλα βελτιώνεται το παρεχόμενο επίπεδο υπηρεσιών προς τους τουρίστες - καταναλωτές όλων των ειδών τουρισμού. Έτσι, ο τουρισμός μετατρέπεται σε μηχανισμό κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Μέχρι σήμερα το μοντέλο του τουρισμού στην Ελλάδα, δηλαδή ο παραθεριστικός / μαζικός τουρισμός, περιέκλειε τουρίστες που ερχόντουσαν από τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες του Βορρά, οι οποίοι έχοντας ως έναυσμα να κάνουν διακοπές του τύπου ανάπαυση - αναψυχή, διάλεγαν τουριστικούς προορισμούς που μπορούσαν να παρέχουν τουλάχιστον τα 3S (sand - αμμουδιά, sea - θάλασσα, sun - ήλιος).

Σήμερα πραγματοποιούν τις διακοπές τους και τουρίστες που έχουν ξεπεράσει τις βιοτικές εν γένει ανάγκες τους, γεγονός το οποίο οδηγεί παράλληλα:

- ✓ στην αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων των εργαζομένων,
- ✓ στη θέσπιση υποχρεωτικού χρόνου ανάπαυσης των εργαζομένων,
- ✓ στην αστυφιλία - επιβάρυνση της διαβίωσης,
- ✓ στο πολλαπλασιασμό των αναγκών των σύγχρονων τουριστών και
- ✓ στη τεχνολογική εξέλιξη των Μαζικών Μέσων Μεταφοράς,

Όλα τα παραπάνω έχουν σαν αποτέλεσμα να αναπτυχθεί ραγδαία το μοντέλο του παραθεριστικού τουρισμού, το οποίο και αποτελεί τη δημοφιλέστερη μορφή τουρισμού και είναι αντιπροσωπευτική σήμερα στο μεγαλύτερο μερίδιο στα τουριστικών μετακινήσεων προς την Ελλάδα.

Η μαζική αύξηση τουριστών παραθεριστικού τουρισμού τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, έχει ως αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις για τον περιβάλλοντα χώρο του τουριστικού προορισμού, όπως: αύξηση όγκου λυμάτων και απορριμμάτων, φράξη αποχετεύσεων, άναρχη δόμηση και ποικίλες άλλες οχλήσεις, ιδιαίτερα σε προορισμούς που στερούνται υποδομής χωροταξικού σχεδιασμού.

Επιπροσθέτως, έχει παρατηρηθεί αλλοίωση των αισθητικών χαρακτηριστικών των εν λόγω τουριστικών προορισμών και έχουν σημειωθεί σοβαρές καταστροφές σε δάση, βιότοπους και οικοσυστήματα, με το πρόσχημα της τουριστικής αξιοποίησης.

Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι ο μαζικός / παραθεριστικός τουρισμός έχει σήμερα περάσει τη φάση της ωρίμανσης και τείνει προς τη φάση του κορεσμού.

Αξίζει να επισημανθούν διάφορα σημαντικά γεγονότα:

- α) Το οικολογικό κίνημα στη Στοκχόλμη 'Περί αλόγιστης χρήσης των φυσικών πόρων', με συνέπειες καταστροφικές για τη χλωρίδα και τη πανίδα με σύνθημα 'επιστροφή στη φύση, στις ρίζες'.
- β) Η τουριστική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δίνει έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος μέσα από ειδικά προγράμματα που έχει καταρτίσει για αυτόν το σκοπό (Interreg, Life κ.λπ.).
- γ) Το πρότυπο του σύγχρονου τουρίστα που έχει διαφοροποιηθεί και έχει τα εξής χαρακτηριστικά: διαθέτει περισσότερο χρόνο διακοπών, έχει περισσότερα χρήματα να ξοδέψει, έχει καλύτερη πληροφόρηση από ότι ο τουρίστας του '70, '80 και '90, απαιτεί να επισκεφθεί σε περιορισμένο χρόνο περισσότερους του ενός τουριστικούς προορισμούς και επιθυμεί διακαώς να καταπιαστεί με εναλλακτικές ψυχαγωγικές δραστηριότητες, που να συμβιώνουν με τη φύση, όπως περίπατοι στα βουνά σε ειδικές διαδρομές / μονοπάτια, περιηγήσεις με ποδήλατο βουνού (οικολογικός τουρισμός – ορεινός τουρισμός), περίπατοι με άλογα στα καλντερίμια αγροτουριστικών χωριών (αγροτουρισμός), διαμονή – ψυχαγωγία σε τουριστικές μονάδες υγείας (ιαματικός τουρισμός), γνωριμία με τοπικά ήθη και έθιμα (πολιτιστικός τουρισμός) κ.ά.
- δ) Τα τελευταία συνθήματα που κυκλοφορούν, όπως 'ξεκούραση – ανάπαυση – απόλαυση σε φυσικό περιβάλλον'.

Όλα τα προαναφερόμενα οδήγησαν σε ένα προβληματισμό, ότι δηλαδή αυτό που κρίνεται αναγκαίο, είναι το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν να συμπληρωθεί από φιλικότερες προς το περιβάλλον μορφές τουρισμού, οι οποίες προσφέρουν στον τουρίστα – αστό των βιομηχανικών πόλεων τη δυνατότητα να έρθει σε επικοινωνία με το κοινωνικόπολιτισμικό περιβάλλον που έρχεται σε επαφή αλλά παράλληλα να διατηρήσει την προσωπικότητα του και να καλλιεργήσει αμφίδρομες ανθρώπινες σχέσεις. (Πτυχιακή εργασία Κριθαρα Μαρία : 9)

Α1 - Ο ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α1.1 Η έννοια του θαλάσσιου τουρισμού

Το θαλάσσιο στοιχείο είναι πηγή έμπνευσης και προκαλεί συμπεριφορές που κλιμακώνονται από το φόβο μέχρι τα όνειρα ευτυχίας σε μια αναζήτηση του απείρου.(Mollat, 1998 – Μυλωνοπουλος-Μοίρα,2005:23) Η μακριά ενασχόληση του ανθρώπου με τη θάλασσα ανέπτυξε πλήθος ατομικών και ομαδικών δραστηριοτήτων με την αναψυχή και τις διακοπές του.

Οι κρουαζιέρες, το yachting, η ακτοπλοΐα, τα θαλάσσια σπορ (καταδύσεις, θαλάσσιο σκι, ιστιοσανίδα κ.λ.π.), ο ναυταθλητισμός (ιστιοπλοΐα, κωπηλασία) αποτελούν ένα ευρύ, εξειδικευμένο και γρήγορα αναπτυσσόμενο πλέγμα δραστηριοτήτων.

Στην έννοια του θαλάσσιου τουρισμού εντάσσεται κάθε είδους ανθρώπινη δραστηριότητα που έχει σαν πεδίο δράσης το θαλάσσιο χώρο και ως σκοπό την αναψυχή και την πολιτισμική επικοινωνία (Μυλωνόπουλος-Μοίρα, 2005:25)

Ωστόσο στο θαλάσσιο τουρισμό, σύμφωνα και με τους ισχύοντες διεθνείς ορισμούς, πρέπει κανείς να υπολογίσει μόνο τις κρουαζιέρες και το yachting, αφού μόνο σε αυτές πραγματοποιούνται διανυκτερεύσεις. (Γιώτινγκ και θάλασσα, 2006 : 42)

Α1.2. Ιστορική εξέλιξη

Η θαλάσσια περιήγηση δεν αποτελεί φαινόμενο της νεώτερης εποχής. Το ταξίδι θαλάσσιας αναψυχής είναι τόσο παλιό όσο και η ναυπήγηση πλοίων.

Η Κλεοπάτρα καθιέρωσε ένα τρόπο ζωής μέσα στο νερό και οι πλόες στο Νείλο έμειναν ιστορικοί. Το πλοίο από μέσο μεταφοράς έγινε τόπος αναψυχής και η θαλάσσια μεταφορά έγινε , περιήγηση, υδάτινος περίπατος.

Οι Πτολεμαίοι επίσης χρησιμοποιούσαν πλοία για ψυχαγωγικούς λόγους, ένα απ αυτά το «Συρακούσια».

Οι Ρωμαίοι οργάνωναν περίπατους στα μεσογειακά νησιά από τη Νάπολη, πλούσιοι Ολλανδοί έμποροι δημιούργησαν κρουαζιέρες τον 18ο αιώνα ενώ πλούσιες ιταλικές οικογένειες των Μεδίκων και των Δόγηδων της Βενετίας έκαναν κρουαζιέρες στη Μεσόγειο σε σκάφη ειδικά για το σκοπό αυτό.

Στη διάρκεια του 15^{ου} αιώνα η Βενετία οργάνωσε κατά συστηματικό τρόπο την ομαδική θαλάσσια περιήγηση προσπαθώντας να διακινήσει τους προσκυνητές προς τους Αγίους Τόπους (Lane, 1934:8, Μυλωνόπουλος, Μοίρα, 2005:24).

Στο 17^ο αιώνα η θαλάσσια περιήγηση με την εμφάνιση κυρίως των Άγγλων περιηγητών, αποκτά νέα μορφή, που συνδυάζει τη ψυχαγωγία με την αρχαιολατρία και γενικότερα την ιστορική έρευνα και φιλομάθεια (Σιμόπουλος,1972:44).

Η αρχή της σύγχρονης μορφής της θαλάσσιας περιήγησης στα τέλη του δεκάτου ενάτου αιώνα, όταν χάρι στα επιβατηγά πλοία της εποχής, οι άνθρωποι αρχίζουν να μετακινούνται ομαδικά ικανοποιώντας παράλληλα με τις συγκοινωνιακές ανάγκες και ανάγκες πολιτισμικής επικοινωνίας. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα, 2005:25)

Το πρώτο γνωστό κρουαζιερόπλοιο κατασκευάστηκε το 1844 από την Αγγλική Εταιρεία Peninsular & Oriental Shipping Company. Ήταν ένα ξύλινο ατμόπλοιο, το Lady Mary Wood, 53 τόνων και εκτελούσε ταξίδι θαλάσσιου τουρισμού από το Λονδίνο στη Μεσόγειο. Έγινε παράδειγμα για άλλους Άγγλους εφοπλιστές, όπως τον Thomas Cook, ο οποίος πρώτος “ανακάλυψε” το ομαδικό ταξίδι σε μοντέρνα μορφή.

Το 1891 η Hamburg American Lines λάνσαρε μοντέρνες κρουαζιέρες από τη Β. Ευρώπη στη Μεσόγειο και το 1910 ναυπηγήθηκε το Cleveland, κρουαζιερόπλοιο 650 επιβατών.

Το 1950-60 ναυπηγήθηκαν μεγάλα κρουαζιερόπλοια και θεωρήθηκε η χρυσή δεκαετία για διατλαντικά ταξίδια που προοριζόταν κυρίως για υψηλές εισοδηματικές τάξεις. Η διάρκεια του ταξιδιού ήταν 10-15 ημέρες και οι επιβάτες έφθαναν το ένα εκατομμύριο το χρόνο.

Το 1970 αρχίζει η νέα εποχή της κρουαζιέρας με πολυτελή κρουαζιερόπλοια. Σήμερα όμως, ο θαλάσσιος τουρισμός δεν περιορίζεται μόνο στη θαλάσσια περιήγηση με την όποια εξελιγμένη μορφή του, δηλαδή κρουαζιέρα, γιότινγκ κ.λ.π.

Στην έννοια του θαλάσσιου τουρισμού εντάσσεται κάθε είδους ανθρώπινη δραστηριότητα που έχει πεδίο δράσης το θαλάσσιο χώρο και ως σκοπό την αναψυχή και την πολιτισμική επικοινωνία.

Με την ευρεία έννοια ο θαλάσσιος τουρισμός περιλαμβάνει ένα πλήθος δραστηριοτήτων όπως η χρήση σκαφών αναψυχής, (ιστιοφόρα, γιωτ, μηχανοκίνητα σκάφη κ.λ.π.), η διενέργεια κρουαζιέρων, η κολύμβηση, η χρήση ταχύπλοων σκαφών, τα θαλάσσια αθλήματα, η ερασιτεχνική αλιεία, η κατάδυση η περιήγηση σε θαλάσσια πάρκα, η παρατήρηση φαλαινών και δελφινιών, η επίσκεψη σε ναυτικά μουσεία – λιμάνια μουσεία – ιστορικά πλοία κ.λ.π. (Μοίρα 1998 α,β, Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:25)

Α1.3. Το φυσικό περιβάλλον του θαλάσσιου τουρισμού

Το φυσικό περιβάλλον, στην οικονομική θεωρία είναι γνωστό ότι θεωρείται ως μια πηγή πόρων, καθώς παρέχει γη, θάλασσα, νερό, πρώτες ύλες, και συνθήκες απαραίτητες για την πραγματοποίηση της παραγωγής. (Βλάχος, 2001:14, Μυλωνόπουλος, Μοίρα, 2005:27)

Στο θαλάσσιο περιβάλλον περιλαμβάνονται οικοσυστήματα τα οποία μπορούν να διαχωριστούν ως εξής: τα θαλάσσια οικοσυστήματα που έχουν ως πεδίο ανάπτυξης το θαλάσσιο νερό, τα βεθνικά οικοσυστήματα που έχουν ως πεδίο ανάπτυξης το θαλάσσιο βυθό, και τα παράκτια οικοσυστήματα που έχουν ως πεδίο ανάπτυξης την ακτή, δηλαδή την οριογραμμή συνάντησης της ξηράς και της θάλασσας. (ΣτΕ 3818/1995, Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:34)

Καθένα από τα προαναφερόμενα οικοσυστήματα επηρεάζεται από πλήθος παραγόντων που απορρέουν από δύο συνιστώσες, τη γεωγραφική του θέση και από την κοινωνικοοικονομική δυναμική των παράκτιων κρατών και γενικότερα της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου που κατά 80% διεξάγεται με πλοία.

Ανεξάρτητα όμως από τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει κάθε περιβάλλον, είτε αυτό είναι παράκτιο, είτε αυτό είναι βεθυνικό, είτε είναι πελαγικό, μπορεί να αποτελεσει πεδίο σύγκρουσης των οικονομικών δραστηριοτήτων των ανθρώπων. Αυτές είναι δυνατόν να ομαδοποιηθούν στις οικονομικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται

α) στο χερσαίο χώρο του παράκτιου περιβάλλοντος οι οποίες είναι 1) η οικιστική – τουριστική δραστηριότητα, 2) αγροτική δραστηριότητα, 3) η βιομηχανική δραστηριότητα, 4) η λιμενική δραστηριότητα και

β) στο θαλάσσιο χώρο οι οποίες είναι 1) η αλιευτική δραστηριότητα, 2) θαλάσσιος τουρισμός και 3) η ναυτιλιακή δραστηριότητα.

Οι προαναφερθείσες οικονομικές δραστηριότητες μπορεί να προκαλέσουν συγκρούσεις και ρήξεις που αναπτύσσονται είτε στο χερσαίο χώρο, π.χ. οικοπεδοποίηση για κατοικίες και ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, διάνοιξη δρόμων, λιμενοποίηση περιοχής, αγροτικοποίηση περιοχής, είτε στο θαλάσσιο χώρο είτε στο θαλάσσιο χώρο, π.χ. επαγγελματική αλιεία, ερασιτεχνική αλιεία, θαλάσσιες τουριστικές δραστηριότητες κ.λ.π.

Οι επιπτώσεις που δέχεται το παράκτιο και θαλάσσιο περιβάλλον είναι πολλές και συχνά λειτουργούν πολλαπλασιαστικά. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

- ❖ Απώλεια φυσικών πόρων τους οποίους οι τοπικοί πληθυσμοί παραδοσιακά θεωρούν δεδομένους.
- ❖ Αλλοίωση του παράκτιου περιβάλλοντος με τη κατασκευή εγκαταστάσεων και υποδομών συχνά ξένων προς το τοπικό και παραδοσιακό ρυθμό
- ❖ Αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος και υποβάθμιση της αισθητικής
- ❖ Υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας της περιοχής
- ❖ Ηχορύπανση, ιδίως στην περίοδο αιχμής, με επιπτώσεις στην τοπική χερσαία και θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα αλλά και στη ζωή των κατοίκων και των ίδιων των τουριστών
- ❖ Ρύπανση του παράκτιου και θαλάσσιου οικοσυστήματος.

(Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:40)

Α1.4. Διακρίσεις του θαλάσσιου τουρισμού

Ως θαλάσσιος τουρισμός εννοούνται όλες οι δραστηριότητες αναψυχής που έχουν ως πεδίο αναφοράς και ανάπτυξης – δράσης το θαλάσσιο περιβάλλον. Από αυτές αποκλείονται από την έννοια του θαλάσσιου τουρισμού οι δραστηριότητες αναψυχής που έχουν σχέση, άμεση ή έμμεση, με το γλυκό υγρό στοιχείο, δηλαδή τους ποταμούς και τις λίμνες. Επίσης αποκλείονται όλες εκείνες οι δραστηριότητες που, ενώ λαμβάνουν χώρα στο θαλάσσιο περιβάλλον, δεν αποσκοπούν στην αναψυχή

του ανθρώπου, π.χ. θαλάσσιες μεταφορές, εμπορικές αλιευτικές δραστηριότητες κ.λ.π.

Το πλαίσιο των θαλάσσιων τουριστικών δραστηριοτήτων είναι ευρύ. Ο θαλάσσιος τουρισμός, σύμφωνα με το κριτήριο του ιδιαίτερου θαλάσσιου χώρου όπου λαμβάνει χώρα η τουριστική δραστηριότητα κάθε φορά και ανάλογα με το πλωτό μέσο που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη της, μπορεί να διακριθεί σε:

- ✓ Παράκτιο τουρισμό
- ✓ Υποβρύχιο τουρισμό
- ✓ Θαλάσσιο τουρισμό φύσης
- ✓ Θαλάσσιο αλιευτικό τουρισμό
- ✓ Θαλάσσιο πολιτιστικό τουρισμό
- ✓ Θαλάσσιο αθλητικό τουρισμό
- ✓ Γιώτινγκ
- ✓ Κρουαζιέρα

(Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005: 50)

A2 – ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο παράκτιος τουρισμός αποτελεί μία από τις αρχαιότερες μορφές τουρισμού. Ορισμένα από τα παραθεριστικά κέντρα που λειτουργούν υπήρχαν ήδη και το 19^ο αιώνα. Ενώ αρχικά απευθύνονταν μόνο σε μια ελίτ, με τη πάροδο του χρόνου η κατάσταση άλλαξε, με αποτέλεσμα σήμερα να χαρακτηρίζονται από μια πολύ έντονη εποχιακή συγκέντρωση τουριστών που καταλύουν στον ίδιο προορισμό, κατά τη καλοκαιρινή, κυρίως, περίοδο. (Ολοκληρωμένη ποιοτική διαχείριση (ΟΠΔ) των παράκτιων τουριστικών προορισμών. Γενική διεύθυνση επιχειρήσεων, Διεύθυνση τουρισμού, Βρυξέλλες 2000) Σήμερα, το 63% των Ευρωπαίων που κάνουν διακοπές προτιμούν παράκτιες περιοχές (<http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/introduction.html>)

Οι ανθρώπινες δραστηριότητες αναψυχής κατά κανόνα λαμβάνουν χώρα στο χερσαίο περιβάλλον του πλανήτη με το οποίο ο άνθρωπος είναι περισσότερο εξοικειωμένος. Υπάρχουν όμως δραστηριότητες αναψυχής που λαμβάνουν χώρα στο θαλάσσιο περιβάλλον. Πέρα όμως από τις αμιγώς χερσαίες και τις αμιγώς θαλάσσιες δραστηριότητες αναψυχής υπάρχουν και εκείνες οι δραστηριότητες αναψυχής που έχουν μικτό χαρακτήρα. Θα λέγαμε ότι οι δραστηριότητες αυτές δεν μπορούν να αναπτυχθούν χωρίς αναφορά συγχρόνως στο χερσαίο και στο θαλάσσιο περιβάλλον. Αυτές οι δραστηριότητες αναψυχής έχουν ως πεδίο ανάπτυξης, δράσης και αναφοράς το θαλάσσιο στοιχείο αλλά στην ουσία εδράζονται στο χερσαίο χώρο και ειδικότερα στο παράκτιο περιβάλλον που σχηματίζεται από τη συνάντηση της ξηράς και της θάλασσας. Οφείλονται στην έλξη που ασκεί η θάλασσα και στην ποικιλία των μορφών αναψυχής που προσφέρει στον τουρίστα είτε βρίσκεται στη θάλασσα (πάνω ή κάτω από την επιφάνειά της) είτε βρίσκεται στην ακτή. Η ζήτηση για τις ακτές και τις ευκολίες για θαλάσσια λουτρά κινείται παράλληλα με τις δημογραφικές εξελίξεις. Οι ακτές κοντά στα αστικά κέντρα θεωρούνται, σε πολύ μεγάλο βαθμό, ως η μόνη σημαντική διέξοδος αναψυχής για ένα μεγάλο τμήμα του αστικού πληθυσμού.

Αυτή η ζήτηση αντανακλάται στους τεράστιους αριθμούς ατόμων που επισκέπτονται τις ακτές που δέχεται πάνω από ένα εκατομμύριο επισκέπτες κάθε χρόνο. Η δημοτικότητα των ακτών (ή περιοχών που διαθέτουν ακτές) ως τουριστικών καταλυμάτων αντανακλάται στη λαϊκή κουλτούρα, όπως αυτή αντιπροσωπεύεται στην μουσική, στην τέχνη, στις κινηματογραφικές ταινίες, στην τηλεόραση και στη λογοτεχνία.

Ένας από τους λόγους αυτής της δημοτικότητας είναι η ισχυρή θετική εικόνα που έχουν οι παραλίες. Για πολλούς ανθρώπους η ανάπαυση και η αναψυχή είναι συνυφασμένες με την εικόνα μιας αμμώδους παραλίας. Αυτές οι εικόνες και οι παραστάσεις ασκούν τρομακτική δύναμη και έχουν χρησιμοποιηθεί με επιτυχία από τα Μ.Μ.Ε. και τη διαφήμιση, προκειμένου να επηρεάσουν τις αποφάσεις των ανθρώπων όσον αφορά τη χρήση του ελεύθερου χρόνου τους. Είναι γνωστό ότι η στερεοτυπική εικόνα των τριών S (sun, sand, sea) για δεκαετίες προσδιόρισε και

ενδεχομένως και σήμερα για ορισμένες τουριστικές περιοχές προσδιορίζει τις επιλογές πλήθους ανθρώπων.

Οι παράκτιες δραστηριότητες αναψυχής χαρακτηρίζονται ως παράκτιος τουρισμός και αποτελούν ιδιαίτερη υποκατηγορία του θαλάσσιου τουρισμού.

Ο παράκτιος τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες αναψυχής που λαμβάνουν χώρα στην παραλία και χαρακτηρίζονται ως τουρισμός παραλίας και τις δραστηριότητες αναψυχής που γίνονται στο θαλάσσιο χώρο αλλά κοντά στην ακτή και χαρακτηρίζονται ως τουρισμός όρμου. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:51-52)

A2.1.Τουρισμός παραλίας

Στον τουρισμό παραλίας το κύριο χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι ο τουρίστας απολαμβάνει το θαλάσσιο περιβάλλον αλλά χωρίς να απομακρύνεται από την ξηρά. Οι παραλίες αποτελούν σημαντικά σημεία ανάπτυξης δραστηριοτήτων αναψυχής και τουρισμού. Ασφαλώς η ποικιλία των δραστηριοτήτων αναψυχής παραλίας δίνει τη δυνατότητα για διαφορετικά επίπεδα ανάπαυσης και δράσης. Στην πραγματικότητα, πολλές από αυτές προσφέρουν και τα δύο. Τέτοιες δραστηριότητες είναι:

A2.1.1 Δραστηριότητες παραλίας

Σημαντική δραστηριότητα αναψυχής υπήρξε πάντοτε ο περίπατος στην ακροθαλασσιά. Στο δεύτερο ήμισυ του 15^{ου} αιώνα για το βασιλιά Ρενάτο και την ακολουθία του, ο περίπατος στην ακροθαλασσιά ήταν ένα από τα τελετουργικά της Αυλής των Ανζού, στον 20^ο αιώνα η “λατρεία” του ήλιου, έγινε συνώνυμο της απόλαυσης των θερινών διακοπών και της ξεγνοιασιάς. Η σταδιακή έναρξη της έκθεσης στον ήλιο, δικαιολογήθηκε αρχικά για ιατρικούς λόγους και σε σύντομο χρονικό διάστημα έγινε συνώνυμο της καλής υγείας ερμηνεύοντας το ωχρό ως αρρωστημένο.

Πλήθος τουριστών προσελκύει ο τρόπος αυτός αναψυχής, αφού έχει συνδεθεί με την καθαρότητα και την ηρεμία της θάλασσας. Ο μεγάλος αριθμός τουριστών που συγκεντρώνονται στις παραλίες προϋποθέτει την παροχή υπηρεσιών σε αυτούς. Έτσι ενισχύεται η ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων παροχής υπηρεσιών που η εφαρμογή τους οδηγεί στην επονομαζόμενη “οργανωμένη παραλία- πλάζ”. Η παρουσία ναυαγοσώστη για την επιτήρηση των λουομένων, στην παροχή υπηρεσιών ηλιοπροστασίας (ομπρέλες και στέγαστρα), καθισμάτων παραλίας, στην παροχή υπηρεσιών εστίασης (αναψυκτήρια, εστιατόρια, μπαρ κ.λπ.), στη λειτουργία αποδυτηρίων και χώρων υγιεινής, στην παροχή ιατρικών υπηρεσιών, στην εκμίσθωση θαλάσσιων μέσων αναψυχής (κανό, jet ski, κ.λπ.), στη λειτουργία σχολών εκμάθησης θαλάσσιων αθλημάτων κ.λπ. συνίσταται στη παροχή υπηρεσιών (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005: 51-53)

A2.1.2. Το ψάρεμα από την ακτή

Το ψάρεμα από την ακτή αποτελεί δημοφιλή δραστηριότητα αναψυχής, καθώς το ψάρεμα στην πράξη εμπεριέχει μεγάλες περιόδους αδράνειας αλλά και δράσης.

Η εμπειρία της προσπάθειας της σύλληψης του ψαριού, η απόλαυση της απόδρασης από την εργασία και την καθημερινότητα είναι γενικά πιο σημαντική από το πραγματικό γεγονός, δηλαδή την αλίευση μεγάλης ποσότητας ψαριών.

Ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον και απολαμβάνει τη χαλάρωση και τη δράση που του προσφέρει το ψάρεμα. Σε πολλές περιοχές το ψάρεμα από την ακτή έχει οργανωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε καθίσταται τουριστικό προϊόν. Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005: 54)

A2.1.3. Η παρατήρηση από την ξηρά θαλάσσιων θηλαστικών και άλλων ζώων

Συχνά τα θαλάσσια θηλαστικά π.χ. φάλαινες, δελφίνια, φώκιες, θαλάσσιοι ελέφαντες κ.λ.π., πλησιάζουν τις ακτές και αποτελούν αντικείμενο παρατήρησης.

Στην αρχαιότητα έχουν καταγραφεί πολλά περιστατικά παρατήρησης των θαλάσσιων θηλαστικών. Ιδιαίτερα σημαντική αναφορά γίνεται σε μια επιστολή του Πλινίου του Νεώτερου, το 109μ.Χ. Το περιεχόμενο της επιστολής αναφέρεται στη φιλία που αναπτύχθηκε μεταξύ ενός παιδιού και ενός δελφινιού. Τα παιχνίδια μεταξύ τους αποτέλεσαν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος και προσήλκυαν πολλούς επισκέπτες που επιθυμούσαν να θαυμάσουν αυτό το θέαμα της πόλης. (Mortiw,1988, Μυλωνόπουλος , Μοίρα 2005:55).

A2.1.4. Η απόλαυση του θαλάσσιου περιβάλλοντος

Η απόλαυση του θαλάσσιου περιβάλλοντος (θέα, θάλασσα, αύρα), συνδιάζονται με την παράλληλη παροχή τουριστικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, π.χ παράκτια ξενοδοχεία, θέρετρα κ.λ.π. Όσον αφορά τις πόλεις θέρετρα που αναπτύχθηκαν με αυτή την μορφή από το 18^ο αιώνα (βλ. Μπράιτον Αγγλία), η μεγάλη αλλαγή σημειώθηκε το δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα.

Έτσι δημιουργήθηκαν οι απαραίτητες υποδομές όπως δρόμοι, θέρετρα και ακτές που επέτρεπαν την απόλαυση της θάλασσας. (Μυλωνόπουλος , Μοίρα 2005:56).

A2.1.Τουρισμός όρμου

Ως τουρισμός όρμου μπορεί να θεωρηθούν όλες οι δραστηριότητες οι οποίες ασκούνται μέσα στο θαλάσσιο χώρο αλλά σε κοντά στις ακτές π.χ. κολύμβηση, θαλάσσιο σκι, surfing, para – sailing κ.λπ.

Χαρακτηριστικό αυτού του τουρισμού είναι η αντιστρόφως ανάλογη σχέση που παρουσιάζουν ως προς τη πυκνότητα οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο χώρο ως προς την απόσταση από την ακτή. Όσο μεγαλώνει η αποσταση από την ακτή τόσο μειώνονται το σύνολο των δραστηριοτήτων. Αυτό οφείλεται στη φύση του ανθρώπου που είναι περισσότερο κοντά στη γη και γιαυτό το λόγο οι δραστηριότητες αυτές πραγματοποιούνται σε προστατευόμενες περιοχές όπως όρμοι, κόλποι κλπ. για να αποφεύγονται οι πιθανοί κίνδυνοι που ενέχει το θαλάσσιο περιβάλλον για αυτούς που ασκούν τέτοιου τύπου δραστηριότητες. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:56)

Έτσι, όταν μιλάμε για τουρισμού όρμου εννοούμε την κολύμβηση και τα διάφορα θαλάσσια σπορ που αναπτύσσονται στις συγκεκριμένες θαλάσσιες περιοχές.

A3 – ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο υποβρύχιος κόσμος υπήρξε πάντα για τον άνθρωπο ένας κόσμος μυστηρίου καθώς και πεδίο εξερεύνησης. Η αναζήτηση τροφής, η παρατήρηση του θαλάσσιου κόσμου και η επιθεώρηση των υφάλων του πλοίου έχουν αποτελέσει κάποιους από τους κυριότερους λόγους που παρακίνησαν τον άνθρωπο στην κατάδυση. Η ανάγκη κατάδυσης στο νερό υπήρχε από παλιά, καθώς έχουν βρεθεί έργα τέχνης στα οποία ενσωματώνονται μαργαριτάρια που βρίσκονται μόνο στο βυθό της θάλασσας. Από την αρχαιότητα ήταν γνωστοί οι Έλληνες σπογγαλιείς που καταδύονταν σε μεγάλα βάθη.

Ενώ παλιότερα υπήρχε απροθυμία του ανθρώπου ως προς το να συμμετάσχει σε δραστηριότητες σχετιζόμενες το βυθό(κατά κύριο λόγο η απροθυμία αυτή προερχόταν από την ανασφάλεια και την αδυναμία πρόσβασης σε αυτόν) με την εξέλιξη της τεχνολογίας και σε συνδυασμό με την επίδραση της τηλεόρασης, της φωτογραφίας και των βιβλίων, το ευρύ κοινό ήρθε σε επαφή με το θαλάσσιο περιβάλλον και τους οργανισμούς που ζουν σε αυτό. Σημαντικό ρόλο τον τελευταίο αιώνα έπαιξαν τα ιδιαίτερα δημοφιλή ντοκιμαντέρ του Γάλλου εξερευνητή Jacques – Yves Cousteau που είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθούν τις γνώσεις του ανθρώπου για τον υποθαλάσσιο κόσμο και να πυροδότησαν την επιθυμία για γνωριμία με αυτόν. Αποτέλεσμα αυτής της επίδρασης ήταν η αύξηση του ενδιαφέροντος για καταδύσεις και γενικότερα της επιθυμίας για εξερεύνηση και απόλαυση του υποβρύχιου θαλάσσιου περιβάλλοντος. (Μυλωνόπουλος,Μοίρα 2005:66)

A3.1 Η κατάδυση

Στην προσπάθειά του ο άνθρωπος να γνωρίσει τον υποβρύχιο κόσμο συνεχώς βελτιώνει τις μεθόδους κατάδυσης με αποτέλεσμα να αναπτυχθούν οι εξής:

α) *Ελεύθερη κατάδυση* (free diving). Ελεύθερη λέγεται η κατάδυση που γίνεται στο νερό χωρίς βοηθητική συσκευή οξυγόνου. Ο άνθρωπος είναι ικανός με την εξάσκηση, κρατώντας απλά την αναπνοή του, να κατέβει σε αρκετό βάθος (10-15 μέτρα) και να παραμείνει αρκετή ώρα κάτω από το νερό. Είναι η πρώτη μορφή κατάδυσης.

β) *Κατάδυση με αναπνευστήρα* (snorkeling). Το snorkeling είναι μια μορφή κατάδυσης κατά την οποία ο δύτης αναπνέει μέσω ενός σωλήνα – του αναπνευστήρα- που επικοινωνεί με το στόμα και τη μύτη του.

Η μορφή αυτή της κατάδυσης είναι γνωστή ως SCUBA. Η λέξη αυτή προέρχεται από την σύντμηση των λέξεων Self Contained Underwater Breathing Apparatus. Η χρήση της συσκευής αυτής αύξησε τον αριθμό των ανθρώπων που ασχολούνται με τις καταδύσεις και έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού.

δ) Κατάδυση με την παροχή αέρος από την επιφάνεια (surface supplied diving).

Η κατάδυση πραγματοποιείται με τη χρήση ειδικών συσκευών που παρέχουν στο δύτη αέρα, θερμαίνουν τη στολή κατάδυσης και επιτρέπουν την επικοινωνία του με την επιφάνεια. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται κυρίως για επαγγελματικούς σκοπούς.

Σήμερα η κατάδυση αποτελεί ένα σημαντικό τομέα οικονομικών δραστηριοτήτων, που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως καταδυτική τουριστική βιομηχανία και που περιλαμβάνει επιχειρήσεις πώλησης καταδυτικού εξοπλισμού, σχολές καταδυτικής εκπαίδευσης, επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών μεταφοράς με εξειδικευμένα πλοία στους χώρους κατάδυσης, εταιρείες διαφήμισης και προβολής των περιοχών κατάδυσης, θέρετρα τουριστών για καταδύσεις, επιχειρήσεις έκδοσης ειδικού έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου, ταξιδιωτικά πρακτορεία που ασχολούνται αποκλειστικά με τις καταδύσεις κ.λπ. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:66-68)

A4 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΦΥΣΗΣ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον για επαφή με τη φύση προκειμένου ο άνθρωπος να αποδράσει από το περιβάλλον της πόλης και από τα προβλήματα του αστικού τρόπου ζωής. Πολλοί άνθρωποι επιθυμούν να ταξιδεύσουν σε απομακρυσμένες και σχετικά ανέγγιχτες φυσικές περιοχές. Αυτή η μορφή τουρισμού που συνδέεται άμεσα με την απόλαυση φυσικών πόρων χαρακτηρίζεται ως “τουρισμός φύσης”, που σύμφωνα με συγγραφείς θεωρείται υποκατηγορία του λεγόμενου οικοτουρισμού.

Η ιδέα της μετάβασης σε χώρους διαβίωσης των άγριων ζώων και της παρακολούθησής τους για λόγους αναψυχής, ως τρόπος προσέλκυσης τουρισμού, αποτελεί σύγχρονο φαινόμενο. Η πρώτη μορφή τέτοιας αξιοποίησης υπήρξαν οι ζωολογικοί κήποι που έκαναν την εμφάνισή τους το 19^ο αιώνα, όταν οι Ευρωπαίοι θαλασσοπόροι άρχισαν να φέρνουν δείγματα ζώων από τα ταξίδια τους.

Η επαφή και η αλληλεπίδραση με τα άγρια ζώα (δηλαδή η παρατήρηση, το τσίσιμα, το άγγιγμα, η φωτογράφιση) τα τελευταία χρόνια έχει καταστεί εξαιρετικά δημοφιλής δραστηριότητα και υποστηρίζεται από μια μεγάλη ποικιλία καταλυμάτων προσαρμοσμένων στο φυσικό περιβάλλον. (Μυλωνοπουλος, Μοίρα 2005:71)

A4.1 Η παρατήρηση των θαλάσσιων θηλαστικών

Μεγάλο ενδιαφέρον εκδηλώνεται από τους ανθρώπους και για τη θαλάσσια πανίδα. Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε στο “θαλάσσιο τουρισμό άγριας ζωής”. Ως θαλάσσιος τουρισμός άγριας ζωής ορίζεται κάθε τουριστική δραστηριότητα που αποσκοπεί στην παρατήρηση, στη μελέτη ή στην απόλαυση της θαλάσσιας άγριας ζωής.

Η παρατήρηση των θηλαστικών ως δραστηριότητα αναψυχής συνίσταται στην παρατήρησή τους στο φυσικό περιβάλλον. Αφορά θηλαστικά όπως φάλαινες, δελφίνια, θαλάσσιους ελέφαντες, φώκιες κ.λπ. Η παρατήρηση λαμβάνει χώρα από σκάφος, αεροπλάνο ή από βράχο. Στην έννοια της παρατήρησης των θηλαστικών, ως τουριστικής δραστηριότητας, εντάσσεται και η κολύμβηση των τουριστών μαζί με τα θηλαστικά καθώς και τι τσίσιμα τους.

Η παρατήρηση δεν περιορίζεται μόνο στα θηλαστικά αλλά συμπληρώνεται και με την παρατήρηση των θαλάσσιων πτηνών, όπου αυτά συνυπάρχουν στο ίδιο φυσικό περιβάλλον. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:72)

A4.2 Προστατευόμενες περιοχές

Η επαφή με τα θαλάσσια ζώα επιτυγχάνεται στο φυσικό τους περιβάλλον σε προστατευόμενες περιοχές. Χαρακτηριστικό είναι το Θαλάσσιο Πάρκο του Μεγάλου Κοραλλιογενούς Υφάλου της Αυστραλίας, το οποίο είναι ενταγμένο από το 1981 στον Κατάλογο της UNESCO ως τμήμα της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς. Στη χώρα μας υπάρχουν δύο Θαλάσσια Πάρκα, το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Σποράδων.

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου ιδρύθηκε το 1999 με σκοπό την προστασία και τη διατήρηση των σημαντικότερων παραλίων ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*, των βιότοπων και του πληθυσμού της μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*, των βιότοπων των προστατευόμενων ειδών ορνιθοπανίδας και ιδίως της μεταναστευτικής, των βιότοπων ενδημικής χλωρίδας και των παράκτιων και θαλάσσιων τύπων οικοτόπων ευρωπαϊκού και μεσογειακού ενδιαφέροντος.

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Σποράδων είναι μια από τις πιο εκτεταμένες προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές στην Ευρώπη. Γεωγραφικά ανήκει στις βόρειες Σποράδες και έχει ως στόχο τη διαφύλαξη του πληθυσμού της μεσογειακής φώκιας. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:73)

A5 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα εσωτερικά ύδατα αποτελούν αξιόλογο φυσικό πόρο που μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης υπαίθριων τουριστικών δραστηριοτήτων. Ήδη σε πολλές περιοχές ιδιωτικοί φορείς και τουριστικά γραφεία αναλαμβάνουν προγράμματα οικοτουριστικών δράσεων.

Η αλιευτική αυτή δραστηριότητα προς το παρόν δεν ασκείται συστηματικά. Σε πολλές περιοχές λιμνών υπάρχουν αλιευτικοί συνεταιρισμοί και Σύλλογοι που εξυπηρετούν τις ανάγκες των επαγγελματιών αλιέων. Η ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού δεν έρχεται σε καμία αντιπαράθεση με τις επαγγελματικές αυτές ομάδες και για αυτό προς το παρόν θα μπορούσε να περιοριστεί μόνο στα ορεινά ρέματα και ποτάμια.

Α6 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Όταν μιλάμε για τον τουρισμό έχουμε, συνήθως, στο μυαλό μας τον ήλιο και τη θάλασσα. Και θεωρούμε αυτονόητο πως, επιπλέον, πολλοί ενδιαφέρονται να δουν τα αξιοθέατα της περιοχής, κάποιους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία που υπάρχουν εκεί κοντά.

Αυτή η έννοια του τουρισμού, που βρίσκεται στο μυαλό των περισσότερων τουριστικών επιχειρηματιών, έχει προέλθει από τις εξής κυρίως αιτίες:

1) Το μεγάλο ρεύμα τουριστών που ήρθε στη χώρα μας τις δεκαετίες του '70 και του '80 προερχόταν από τη Βόρεια Ευρώπη. Ήταν άνθρωποι που ανακάλυπταν τον ζεστό ήλιο και τη γαλάζια θάλασσα, δηλαδή αυτά που έλειπαν από τις χώρες τους. Όταν, λοιπόν, η Ευρώπη άρχισε να συνέρχεται από τις καταστροφές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και οι πολίτες είχαν τη χρονική και οικονομική δυνατότητα των διακοπών, άρχισαν να κατεβαίνουν στις χώρες του Νότου – χώρες με πολύ χαμηλή ανάπτυξη και υποδομή, σχεδόν πρωτόγονες. Ήξεραν πως δεν μπορούσαν να έχουν άλλες απαιτήσεις από ένα χαμόγελο, μια ζεστή φιλοξενία, μια χωριάτικη σαλάτα και μια φέτα καρπούζι – και αυτά τα έβρισκαν (και μάλιστα σε πολύ χαμηλές τιμές, ιδιαίτερα με τη συναλλαγματική ισοτιμία των νομισμάτων τους).

2) Η μακραίωνη πολιτιστική ιστορία της χώρας μας έχει αφήσει παντού τα ίχνη της. Δεν υπάρχει τόπος που να μην έχει κάτι σημαντικό να αναδείξει – από την προϊστορία μέχρι τον μεσαίωνα, καθώς και τον λαϊκό πολιτισμό των νεώτερων χρόνων. Μας φαίνεται αυτονόητο το γεγονός ότι όπου κι αν γυρίσεις θα δεις στοιχεία παλιότερων πολιτισμών – κι αυτό δεν μας κάνει καμιά εντύπωση. (Μερικές φορές απορούμε κιόλας για το ενδιαφέρον των τουριστών σε μερικές «πέτρες»).

3) Η ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού, με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων, προσανατολίστηκε (σε πολύ μεγάλο βαθμό) σε μη πολιτιστικά στοιχεία: στο μπάνιο στη θάλασσα, στην ηλιοθεραπεία και στο φαγητό (παράλληλα με την αυθαίρετη δόμηση των «εξοχικών» και την καταστροφή ή μόλυνση του περιβάλλοντος)

Α6.1. Πολιτιστικός τουρισμός

Μολονότι δεν υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός ορισμός για τον πολιτιστικό τουρισμό, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον ορισμό που δίνει η Επιτροπή Καναδικού Τουρισμού (CTC). Σύμφωνα με αυτόν:

Μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ένα είδος τουρισμού ως πολιτιστικό όταν η συμμετοχή σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες ή εμπειρίες που αναφέρονται στην πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα του ταξιδιού.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) θεωρεί πως πολιτιστικός τουρισμός είναι το ταξίδι που γίνεται με κίνητρο βασικά πολιτιστικό – περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, περιλαμβάνοντας:

- την ιστορία και την αρχαιολογία
- τον λαό και τον τρόπο ζωής του
- την πολιτιστική εξέλιξη
- τις τέχνες και την αρχιτεκτονική
- το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή
- τη μορφολογία της περιοχής
- τα διάφορα φεστιβάλ και εκδηλώσεις

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού εκτιμά ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο. Από το άλλο μέρος, ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό μόνο 8% τον χρόνο.

Σύμφωνα με τις έρευνες, το προφίλ των πολιτιστικών τουριστών (σε σχέση με εκείνο των τουριστών που ακολουθούν τον μαζικό τουρισμό) φαίνεται να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- ηλικία 45 ως 64 χρόνων
- οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άντρες
- μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- υψηλότερο εισόδημα
- ξοδεύουν 10 ως 15% περισσότερα για κάθε ημέρα ταξιδιού
- ξοδεύουν περισσότερα σε καταναλωτικά προϊόντα όπως σουβενίρ, χειροποίητα είδη, ρουχισμό κλπ. (<http://users.forthnet.gr/agn/istam/toyri1.htm>)

Α6.2. Ναυτική Κληρονομιά

Οι ισχυροί δεσμοί μεταξύ των ανθρώπων και της θάλασσας δημιουργούν ενδιαφέρον για τη λεγόμενη ναυτική κληρονομιά.

Σήμερα η ναυτική κληρονομιά προβάλλεται και διαφυλάσσεται με πολλούς και ποικίλους τρόπους. Με πολιτισμικά σχήματα όπως είναι τα ναυτικά μουσεία, τα πλοία – μουσεία, τα λιμάνια – μουσεία, οι θαλάσσιες πολιτιστικές διαδρομές, οι αναπαραστάσεις ιστορικών ναυτικών γεγονότων κ.λπ. διασώζεται, διαφυλάσσεται, αποκαθίσταται, προβάλλεται και αξιοποιείται η τεράστια αυτή κληρονομιά της χώρας μας.

Κάθε τόπος προβάλλει την ναυτική του ιστορία καθώς διατηρεί και συντηρεί ζωντανούς τους δεσμούς του λαού με τη ναυτική παράδοση. Σ αυτό συσταλούν τα πολιτιστικά αυτά σχήματα. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται τουριστική κίνηση στο τόπο που συμβάλλει στη περαιτέρω ανάπτυξη του. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:84)

Α6.2.1 Ναυτικά Μουσεία

Το νομικό πλαίσιο των μουσείων διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 45 του Ν. 3028/02.

Σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο ως μουσείο νοείται η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του, με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Ως μουσεία μπορούν να θεωρηθούν επίσης υπηρεσίες ή οργανισμοί που έχουν παρεμφερείς σκοπούς και λειτουργίες, όπως τα μουσεία ανοικτού χώρου.

Ο νόμος διακρίνει μουσεία του δημοσίου και σε μουσείο που ιδρύεται από ή ανήκει σε άλλο νομικό πρόσωπο. (<http://www.law-archaeology.gr/Index.asp?C=95>)

Θέλοντας να ανατρέξουμε στην ιστορία των μουσείων ακολουθούμε μια διαδρομή όπου βρίσκομαι τη γέννηση των μουσείων να ανάγεται στους προελληνικούς χρόνους. Τα πρώτα μουσεία εμφανίστηκαν στον ελλαδικό χώρο και ήταν τεμένη αφιερωμένα στη λατρεία των Μουσών. Έως τον 4^ο αιώνα π.Χ. είχαν ένα νέο ρόλο, αυτόν του επιστημονικού κέντρου. Παράλληλα με τα μουσεία, υπήρχαν στην αρχαία Ελλάδα και πολλές δημόσιες συλλογές που ήταν ανοιχτές στο κοινό και λειτουργούσαν εν μέρει όπως τα σύγχρονα μουσεία. Σε όλη τη διάρκεια της ρωμαϊκής περιόδου ο συλλεκτισμός γνώρισε μεγάλη άνθηση, ενώ προς το τέλος της άρχισε να γίνεται κοινή συνείδηση η αξία των δημόσιων συλλογών ως παιδαγωγικού εργαλείου.

Στους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους τα μουσεία παύουν να υφίστανται. Στη Δυτική Ευρώπη την ίδια περίοδο, που σηματοδοτεί την αρχή του Μεσαίωνα, η κατάρτιση συλλογών αποτελεί προνόμιο των φεουδαρχών και της Εκκλησίας η οποία είναι και ο μόνος επίσημος φορέας που προβαίνει στη δημόσια έκθεσή τους.

Η Αναγέννηση θεωρείται η εποχή της γέννησης του ιδιωτικού μουσείου καθώς τότε είναι που η συγκρότηση συλλογών έγινε προσφιλήσ απασχόληση όχι μόνο των κοσμικών και των εκκλησιαστικών αρχόντων αλλά και των εύπορων αστών. Από τα μέσα του 16ου αιώνα οι ετερόκλητες αυτές συλλογές σταδιακά κατηγοριοποιούνται, αποκτούν ειδικές ονομασίες και φυλάσσονται σε ειδικά δωμάτια ή και κτήρια.

Ο Διαφωτισμός ευνόησε τη συστηματική ταξινόμηση των συλλογών αυτών καθώς και τη δημοσίευσή τους. Προς το τέλος του 17ου άρχισε δειλά δειλά ο εκδημοκρατισμός των μουσείων, καθώς πολλές βασιλικές, εκκλησιαστικές και πανεπιστημιακές συλλογές άνοιξαν τις πόρτες τους στο γενικό κοινό. Από τα τέλη του 18ου αιώνα και σε ολόκληρο τον 19ο αιώνα το μουσείο απέκτησε την ταυτότητα που λίγο έως πολύ έχει και σήμερα. Τότε συγκροτήθηκαν και τα πρώτα κρατικά μουσεία τέχνης. Την περίοδο αυτή τα μουσεία πρόβαλλαν ως παιδαγωγοί και κοινωνικοί μεταρρυθμιστές, ως θεματοφύλακες της εθνικής ταυτότητας των λαών και ως φύλακες της πολιτιστικής τους κληρονομιάς.

Από τα τέλη του 19ου αιώνα η μουσειολογική σκηνή της Ευρώπης άρχισε να αλλάζει σημαντικά. Νέες κατηγορίες μουσείων εμφανίστηκαν. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τα μουσεία βελτίωσαν αισθητά τη λειτουργία τους. Τον 20ο αιώνα τα μουσεία εγκαταλείπουν τον εγκυκλοπαιδικό χαρακτήρα τους και στρέφονται προς την εξειδίκευση και τη διατήρηση των επιτευγμάτων του πρόσφατου παρελθόντος.

Αποτέλεσμα είναι να δημιουργηθούν τα Λαογραφικά μουσεία, τα Οικομουσεία, τα μουσεία Επιστημών και Βιομηχανίας. Το αιώνα αυτό επίσης εμφανίζεται και η τάση διατήρησης ολόκληρων ιστορικών οικιστικών συνόλων που λειτουργούν ως μουσεία. Το χαρακτηριστικό όμως επίτευγμα της εποχής αυτής είναι η σύνδεση του μουσείου με την κοινωνία και η ανάπτυξη μεθόδων επικοινωνίας με σκοπό τη λειτουργία του ως μέσου δια βίου εκπαίδευσης και αναψυχής.

Έτσι το μουσείο σήμερα αφού διέγραψε έναν πλήρη κύκλο εξέλιξης έχει μεταμορφωθεί σε ένα θεσμό μάθησης και αναψυχής για κάθε άνθρωπο.

Η επικοινωνιακή στρατηγική ενός μουσείου περιλαμβάνει δραστηριότητες που πραγματοποιούνται και εντός και εκτός του φυσικού του χώρου. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα είναι να συνδυάσουν αποτελεσματικά όλες τις παραδοσιακές αξίες του μουσείου ως οργανισμού με το ενδιαφέρον και την αμφίδρομη συνεργασία με όσο το δυνατόν περισσότερες κοινωνικές ομάδες. (Μαρία Α. Δρακάκη, Χανιώτικα Νέα 18/05/2008)

Α6.2.2 Μουσεία ναυπηγικής τέχνης

Είναι κάθε μορφής ναυπηγικές εγκαταστάσεις, όπως καρνάγια, νεώρια, εργαστήρια ναυπηγομαραγκών, κ.λπ. όπου εκτίθενται στο κοινό παραδοσιακές πρακτικές ναυπηγικής τέχνης. Στην Ελλάδα λειτουργεί μουσείο ναυπηγικής που δημιουργήθηκε από το δήμο Περάματος, με σκοπό να αποτελέσει ένα ζωντανό οργανισμό με πολλαπλές δραστηριότητες προσιτές στο κοινό, ώστε οι επισκέπτες να γνωρίσουν την ελληνική ναυπηγική παράδοση. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:87)

Α6.2.3 Αναπαράσταση ναυτικών γεγονότων

Σημαντικό πόλο έλξης τουριστών αποτελεί και η διοργάνωση αναπαράστασης ιστορικών ναυτικών γεγονότων ή ναυμαχιών, στο πλαίσιο θαλάσσιων φεστιβάλ ή και αγώνων. Το 1986, στην εκδήλωση “ Operation Sail”, που διοργανώθηκε για να εορταστούν τα 100 χρόνια του αγάλματος της Ελευθερίας, συγκεντρώθηκαν στο λιμάνι της Νέας Υόρκης ιστιοφόρα από 23 χώρες. Ανάλογη εμβέλεια έχει και η διοργάνωση των “Tall Ships Race” που αποτελεί μια ετήσια διεθνή ιστιοδρομία στην οποία συμμετέχουν παραδοσιακά ιστιοφόρα σκάφη από όλο τον κόσμο. Στη διάρκειά της τα πλοία προσεγγίζουν σε διάφορα λιμάνια, σύμφωνα με τον προγραμματισμό της ιστιοδρομίας. Τα πλοία είναι επισκέψιμα στα λιμάνια προσόρμισης και γίνονται εστίες ανάπτυξης ναυτικών δραστηριοτήτων, όπου οι συμμετέχοντες μυούνται στη ναυτική ζωή του παρελθόντος. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:87)

Α6.2.4 Θαλάσσιες πολιτιστικές διαδρομές

Στην προσπάθεια ανάπτυξης της επικοινωνίας και της πολιτιστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενισχύει προγράμματα πολιτιστικού τουρισμού, ενώ το Συμβούλιο της Ευρώπης ενισχύει προγράμματα “πολιτιστικών διαδρομών”. Οι διαδρομές αυτές αποτελούν “μονοπάτια” που επιτρέπουν στον τουρίστα να ανακαλύψει την ιστορία και τον πολιτισμό μιας πόλης ή μιας ιστορικής τοποθεσίας. Περιλαμβάνουν οργανωμένες επισκέψεις σε χώρους – μνημεία, μουσεία – που ανήκουν σε ορισμένη “θεματική ενότητα” και επικουρούνται από εκθέσεις, συνέδρια, φεστιβάλ και λοιπές εκδηλώσεις που σχετίζονται με το πρόγραμμα που επιλέχθηκε.

Τέτοιες ειδικές θεματικές ενότητες μπορούν να αναφέρονται και στη Ναυτική Κληρονομιά και να αντλούν το περιεχόμενό τους από τις ναυτικές δραστηριότητες. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται η πολιτιστική διαδρομή “Τα ταξίδια του Οδυσσέα” που οργανώθηκε με συνεργασία της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Τυνησίας και της Μάλτας, με σταθμούς τα μέρη που ο μυθικός Οδυσσέας περιπλανήθηκε στα ταξίδια του. Για την υλοποίηση της διαδρομής αυτής συνεργάστηκαν τοπικοί δημόσιοι φορείς και τοπικές ιδιωτικές οργανώσεις (τουριστικά γραφεία, ναυτιλιακές εταιρείες, ταξιδιωτικοί πράκτορες, κ.λπ.).

Καθεμία από τις διαδρομές αυτές που οργανώνονται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης σχεδιάζεται από ειδικούς επιστήμονες, ερευνητές, εκπροσώπους των κρατών αλλά και των τοπικών αρχών. Ανάλογο είναι και το πρόγραμμα “Θαλάσσιοι εμπορικοί δρόμοι της Βενετίας και οχυρώσεις: η περίπτωση των Ιονίων νήσων”, που προτάθηκε από τη χώρα μας, στα πλαίσια του προγράμματος “Πανευρωπαϊκοί Πολιτιστικοί Διάδρομοι: Διαδρομές

στα ίχνη αρχαίων εμπορικών δρόμων” στην προσπάθεια ανάπτυξης της πολιτιστικής συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών που έχουν πολιτιστικούς δεσμούς.

Μέσα, λοιπόν, από τη δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών και από την ανάπτυξη του Θαλάσσιου Πολιτιστικού Τουρισμού, οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν πολιτιστικούς χώρους που έχουν σχέση με τη ναυτιλία, να επισκεφθούν ναυτικά μουσεία και να βιώσουν την πολιτιστική ενότητα που αναδεικνύεται από τα ταξίδια αυτά. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:88)

A7 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ξεκινώντας με μια χρονολογική ανασκόπηση παρατηρούμε ότι από το 1960 ως σήμερα σημειώθηκαν σημαντικές τάσεις εξειδίκευσης και ανάπτυξης στο χώρο του τουρισμού και παράλληλα του αθλητισμού. Οι δυο αυτοί τομείς εξελίχθηκαν στις πιο κερδοφόρες βιομηχανίες του παγκόσμιου οικονομικού στερεώματος.

Περίπου την ίδια χρονική περίοδο και συγκεκριμένα μετά το 1970 άρχισε να γίνεται χρήση του όρου **αθλητικός τουρισμός** με σκοπό να περιγραφεί η ειδική μορφή τουρισμού που συνδυάζει και την αθλητική δραστηριότητα. Ο αθλητικός τουρισμός θεωρείται σύγχρονο φαινόμενο σε αντίφαση με τη διαχρονικά στενή σχέση μεταξύ αθλητισμού και τουρισμού. Ο λόγος είναι ότι μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε να αντιμετωπίζεται ως αυτόφωτο κομμάτι της τουριστικής και της αθλητικής βιομηχανίας αλλά και να αποκτά ακαδημαϊκή οντότητα.

Συνδυάζοντας δυο από τις πλέον δημοφιλείς δραστηριότητες ο αθλητικός τουρισμός κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές.

Πολλοί συγγραφείς ορίζουν την έννοια του **αθλητικού τουρισμού** ως όλες τις μορφές ενεργητικής και παθητικής ανάμιξης σε αθλητικές δραστηριότητες όπου η συμμετοχή είναι τυχαία ή οργανωμένη και γίνεται για επαγγελματικούς ή μη λόγους με προϋπόθεση τη μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας. (<http://www.sport-tourism.com>)

Έχει διαπιστωθεί ότι πολλές ειδικές διοργανώσεις που βασίζονται σε ναυτικά γεγονότα αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς ελκτικούς πόρους. Πολλά από αυτά τα γεγονότα διοργανώνονται σε ετήσια βάση και προσελκύουν δεκάδες χιλιάδες τουρίστες, καθώς η “άθληση – θέαμα” αποτελεί δημοφιλή κοινωνική δραστηριότητα. Οι δραστηριότητες αυτές παίρνουν διάφορες μορφές, όπως αγώνες μηχανοκίνητων σκαφών, αγώνες ψαρέματος, αγώνες κολύμβησης, αγώνες παραδοσιακών σκαφών κ.λπ.

Η πιο χαρακτηριστική θαλάσσια αθλητική δραστηριότητα είναι οι αγώνες σκαφών (ρεγκάτες), γνωστές από το 14^ο αιώνα. Συγκεκριμένα εμφανίστηκαν το 1315 όταν ο Δόνης Giovanni Soranzo διοργάνωσε ρεγκάτα με σκοπό να γιορτάσει τη νίκη του. Η παράδοση αυτή συνεχίζεται σήμερα με τη διοργάνωση στη Βενετία της “regatta storica” την πρώτη Κυριακή του Σεπτεμβρίου, με διπλό χαρακτήρα, πολιτιστικό και αθλητικό. Η ρεγκάτα έγινε μόδα στην Αγγλία το 18^ο αιώνα.

Σήμερα η διοργάνωση τέτοιων γεγονότων έχει σημαντικές οικονομικές επιδράσεις στις κοινότητες. Ένα από τα σημαντικότερα διεθνούς ενδιαφέροντος αθλητικά γεγονότα είναι το America’s Cup. Το America’s Cup θεωρείται ως το παλαιότερο διεθνές αθλητικό γεγονός. Το 1851 ένα αμερικάνικο σκάφος προκάλεσε σε αγώνα 16 αγγλικά σκάφη. Για το αμερικάνικο γιοτ κλαμπ αγωνίσθηκε το γιοτ America που νίκησε ολόκληρο τον αγγλικό στόλο.

Τα αποτελέσματα του αγώνα είναι πολύ σημαντικά για την πόλη που φιλοξενεί τους αγώνες. Στη χώρα μας άρχισε από το 1999 να διοργανώνεται η “ρεγκάτα Αιγαίου” ένας διεθνής ιστιοπλοϊκός αγώνας στην περιοχή του Κεντρικού και Ανατολικού Αιγαίου. Η διοργάνωσή του ξεκίνησε από το Υπουργείο Αιγαίου και Νησιώτικης Πολιτικής με την συνδρομή του Υφυπουργείου Αθλητισμού και σε συνεργασία με την Ελληνική Ιστιοπλοϊκή Ομοσπονδία και με Ναυταθλητικούς Ομίλους νησιών του Αιγαίου. Κατά τη διάρκεια των αγώνων, που διαρκούν περίπου 10 ημέρες διοργανώνονται σε όλα τα νησιά – λιμάνια που αποτελούν σταθμούς του αγώνα πολιτιστικές εκδηλώσεις (συναυλίες, παραστάσεις, κ.λπ.) που προσελκύουν πλήθος κόσμου. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:91)

A8 – ΓΙΩΤΙΝΓΚ

Από τα αρχαία χρόνια χρησιμοποιούνται πολυτελή πλοία για ταξίδια ηγεμόνων και πλουσίων ιδιωτών(Πτολεμαίοι,Βυζαντινοί,Βενετσιάνοι).Η ανάπτυξη του yachting ξεκίνησε από το 16^ο αιώνα. Η αγγλική λέξη yacht προέρχεται από την ολλανδική jacht-jagt που σημαίνει ταχυκίνητο. Το yachting καθιερώθηκε και απέκτησε παράδοση αρχικά στις χώρες της Ευρώπης (Ολλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία, Σκανδιναβία) και αργότερα στη Κ.Αμερική και τη Μεσόγειο .(πτυχιακή εργασία Μαζαράκη, Μανάκος 2007 :27)

Η απόλαυση του θαλάσσιου περιβάλλοντος κάνοντας γιώτινγκ παρέχεται μέσω ενός εύρους επιλογών για το ταξιδιώτη. Το Θαλαμηγό σκάφος δεν χρησιμοποιείται μόνο ως χώρος καταλύματος και εστίασης, αλλά πάνω σε αυτό είναι δυνατόν να αναπτυχθούν και άλλες δραστηριότητες αναψυχής όπως η ηλιοθεραπεία, η ερασιτεχνική αλιεία, η κατάδυση, η παρατήρηση θαλάσσιων θηλαστικών, η προσέγγιση σε δυσπρόσβαστες από τη ξηρά ακτές, η κολύμβηση σε απομονωμένους όρμους κ.α. Το γιώτινγκ παρουσιάζει την εξής ιδιαιτερότητα : ο επιβάτης αποφασίζει μόνος το χώρο και το χρόνο των δραστηριοτήτων αναψυχής του. Αυτή η ιδιαιτερότητα που προσφέρει το γιώτινγκ ως δραστηριότητα ονομάζεται αυτοδυναμία αναψυχής. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:94)

Για αυτούς που αποφασίζουν για πρώτη φορά να χαρούν την Ελληνική θάλασσα μέσω κρουαζιέρας με γιοτ, υπάρχουν ορισμένοι τρόποι στην προσέγγιση ενοικίασης σκάφους.

Πρώτα παίρνονται βασικές αποφάσεις σχετικά με το επιθυμητό κόστος της κρουαζιέρας, τον τύπο του πλοίου που επιθυμούν να νοικιάσουν, με πλήρωμα ή χωρίς, τον αριθμό των ατόμων που θα συμμετάσχουν και τέλος την διάρκεια της κρουαζιέρας με καθορισμό της ημερομηνίας έναρξης. Όταν όλα αυτά τα σημεία έχουν καθοριστεί, η ενοικίαση μπορεί να καθοριστεί είτε μέσω μεσιτείας, είτε με απευθείας επαφή με τους Έλληνες πλοιοκτήτες.

Και τα δυο μέρη (μεσίτες και πλοιοκτήτες), έχουν τους επαγγελματικούς συνδέσμους τους από όπου μπορούν να πάρουν πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι. Επιπλέον μέρος από τα γραφεία ενοικιάσεων γιοτ από την πλειοψηφία των ταξιδιωτικών πρακτορείων, προσφέρει πακέτο το οποίο περιλαμβάνει ταξίδι από και προς την Ελλάδα, την μίσθωση, τα σχέδια της κρουαζιέρας και οτιδήποτε άλλο κριθεί αναγκαίο.

Το κόστος ναύλωσης εξαρτάται από το μήκος του γιοτ, τις υπηρεσίες, τον βαθμό άνεσης και το σέρβις που προσφέρει. Οι τιμές δίνονται ανάμεσα στον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο, αλλά ελαττωμένες τιμές επικρατούν για όλους τους άλλους μήνες. Η βασική τιμή (συμφωνηθείσα) στη ναύλωση με συμβόλαιο ενός γιοτ, φυσιολογικά περιλαμβάνει όλα τα έξοδα λειτουργίας του γιοτ, οι μισθοί και τα τρόφιμα για το πλήρωμα, καύσιμα και λάδια για ένα λεπτομερή αριθμό από ώρες λειτουργίας της μηχανής κατά τη διάρκεια της κρουαζιέρας, τέλη πλεύσης και τέλη λιμανιών.

Αυτά που δεν περιλαμβάνονται στην τιμή είναι το κόστος των γευμάτων, ποτών, πλυντηρίων και ότι άλλες ειδικές ανάγκες των εκμισθωτών του πλοίου.

Ακόμα λαμβάνονται υπόψη τα τέλη του Ισθμού της Κορίνθου (αν βέβαια περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα). (Περιοδικό γιώτινγκ και θάλασσα, τεύχος Σεπτεμβρίου 2006, σελ 33)

A9 – ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ

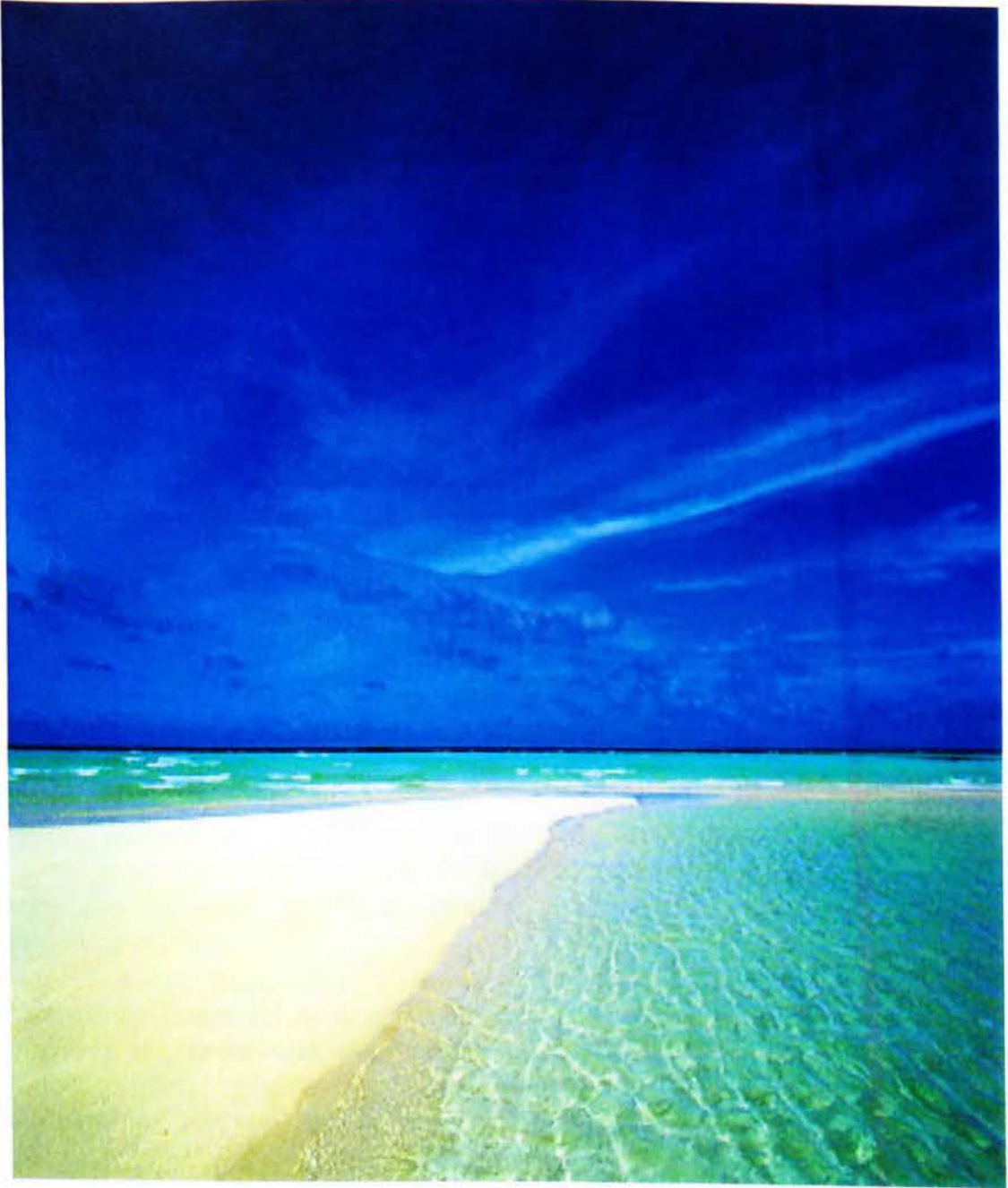
Η κρουαζιέρα ως τρόπος αναψυχής είναι γνωστή από την αρχαιότητα και αποτελούσε προνόμιο των εύπορων κοινωνικών τάξεων. Στην διαδρομή του χρόνου τα κοινωνιολογικά και χωρο-χρονικά χαρακτηριστικά της κρουαζιέρας μεταβλήθηκαν. Στην εποχή μας η κρουαζιέρα έχει καταστεί σημαντικός τομέας του θαλάσσιου τουρισμού που προσελκύει πλήθος επιβατών, όχι μόνο υψηλού αλλά και μέσου οικονομικού επιπέδου.

Οι παράκτιες περιοχές από την αρχαιότητα προσέλκυαν τον άνθρωπο, καθώς αποτελούσαν το επίκεντρο των τροφό-συλλεκτικών δραστηριοτήτων του π.χ. αλιεία. Εκτός όμως από σημαντικό πεδίο επιβίωσης, οι παράκτιες περιοχές εξελίχθηκαν σε σημαντικό προορισμό των ταξιδιών αναψυχής. Η σχέση τους με το θαλασσινό κόσμο προσδίδει την αξία ενός μηνύματος που μεταφέρει τη σαγήνη της θάλασσας. Προκαλώντας το χρόνο και το χώρο, η θάλασσα αντιπαραθέτει την αιωνιότητα και την απεραντοσύνη της στις εφήμερες γενιές των ανθρώπινων πλασμάτων που είναι αγκυροβολημένα σε ένα συγκεκριμένο χώρο.

Το θαλάσσιο στοιχείο είναι πηγή έμπνευσης και προκαλεί συμπεριφορές που κλιμακώνονται από τον φόβο μέχρι τα όνειρα ευτυχίας σε μια αναζήτηση του απείρου. Επιστήμες όπως η κοινωνιολογία, η ανθρωπολογία, η εθνογραφία, η ιστορία των θρησκειών προσπαθούν στη διαδρομή του χρόνου, αλληλοβοηθούμενες, να δώσουν εξηγήσεις στην αμφισημία της θάλασσας ως πηγή ζωής και θανάτου.

Η κρουαζιέρα συνδέει την ψυχαγωγία του επιβάτη στο κρουαζιερόπλοιο με την επίσκεψή του σε ένα ή περισσότερα κοσμοπολίτικα λιμάνια, ικανοποιώντας την ανάγκη για γνωριμία με νέους τόπους και επαφή με άλλους πολιτισμούς. Η κρουαζιέρα είναι αμιγής δραστηριότητα αναψυχής. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:97)

ΜΕΡΟΣ Β΄

Εισαγωγή

Η λεκάνη της Μεσογείου αποτελεί τον τόπο που ξεκίνησε το σύγχρονο φαινόμενο της πρόσκαιρης μετακίνησης των ατόμων για αναψυχή. Σήμερα το 1/3 του ετήσιου αριθμού των τουριστικών αφίξεων παγκοσμίως κινείται στο χώρο της Μεσογείου.

Μέσα σε αυτό το τουριστικό χώρο «κολυμπάει» η Κρήτη που δίκαια χαρακτηρίζεται ως το «αεροπλανοφόρο της Μεσογείου». Η απόσταση της από την Ευρώπη (100 Km), από την Ασία (175 Km) και από την Αφρική (300 Km) την καθιστά ως ένα ιδιαίτερο προορισμό. Η Κρήτη είναι το πέμπτο μεγαλύτερο νησί της «γηραιάς» θάλασσας, με έκταση 8.261 Km.

Δεν είναι τυχαίο ότι από την Κρήτη ξεκίνησε η μεταπολεμική μορφή του τουρισμού σε όλη την Ελλάδα, όταν το 1964 κατασκευάστηκε στον Άγιο Νικόλαο Λασιθίου το πρώτο ξενοδοχειακό συγκρότημα. Όπως, δεν είναι τυχαίο ότι η Κρήτη καταλαμβάνει μια από τις δημοφιλέστερες θέσεις στις προτιμήσεις των ξένων επισκεπτών.

Βασικός παράγοντας της έως τώρα τουριστικής ανάπτυξης της Μεγαλονήσου θεωρείται η γεωμορφολογία της. Η εξαιρετικά πλούσια εναλλαγή τοπίων (πεδιάδες, λόφους, βουνά, οροπέδια, φαράγγια, χείμαρρους, σπήλαια, αμμουδιές, ακρωτήρια, όρμους, φυσικά λιμάνια κ.α.) τα οποία συνδυάζοντας ιδανικά βουνό και θάλασσα, αποτελούν σαφείς πόλους έλξης, επιδρώντας άμεσα και θετικά στην ψυχολογία των υποψηφίων τουριστών, βοηθώντας τους να εξουδετερώσουν την ένταση του σύγχρονου τρόπου ζωής.

Δεν είναι όμως, μόνο η γεωμορφολογία που της δίνει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων προορισμών, αλλά και η συνύπαρξη αρχαιολογικών μνημείων που το πέρασμα διαφορετικών πολιτισμών άφησε να κείτονται στην κρητική γη. Η Κνωσός, η Φαιστός, η Γόρτυνα, η Ζάκρος κ.α. αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες της προϊστορικής, κλασικής, ελληνιστικής, ρωμαϊκής, βυζαντινής, φράγκικης και τουρκικής περιόδου κατοχής.

Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί το σημαντικότερο ίσως πλεονέκτημα, αυτό του φιλόξενου και ανυπότακτου κρητικού πνεύματος που καθιστά την Κρήτη ως την «ναυαρχίδα του Ελληνικού τουρισμού».

Στο δεύτερο μέρος θα εξετάσουμε τις διάφορες μορφές του θαλάσσιου τουρισμού και πως αυτές πραγματώνονται στο γεωγραφικό πλαίσιο της Νήσου Κρήτης και ειδικότερα του Νομού Χανίων .

Β1 – ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Ο γεωγραφικός χώρος αναγνωρίζεται από τη διεθνή βιβλιογραφία ως ουσιώδες συστατικό της τουριστικής δραστηριότητας και αναγκαίο πλαίσιο αναφοράς για συστηματική μελέτη του τουριστικού φαινομένου.

Ο χώρος συμμετέχει στην τουριστική δραστηριότητα ως βασικός της αποδέκτης ενώ η διανοητική εικόνα, την οποία σχηματίζει ο μελλοντικός τουρίστας για τον προορισμό του και αυτή που τελικά αποκομίζει επιστρέφοντας στην εστία του, η «τουριστική εικόνα», αποτελεί όχι μόνο χαρακτηριστικό, αλλά και ουσιώδη μηχανισμό-διαμορφωτή της τουριστικής αγοράς.

Μιά βασική υπόθεση, που τίθεται σε συζήτηση είναι ότι οι τόποι προέλευσης και προορισμού των τουριστικών ρευμάτων, οι τουριστικές ανωδομές και υποδομές, οι ειδικές τουριστικές υποδομές, καθώς και αντίστοιχοι οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί, συγκροτούν τον «τουριστικό χώρο». Ο τουριστικός χώρος θεωρείται ως δείκτης αλλά και ουσιώδης μηχανισμός του τουριστικού φαινομένου.

Ετσι, σ' αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα κυριότερα στοιχεία της περιφέρειας Κρήτης ώστε να αποκτήσουμε μια γενική εικόνα σε σχέση με το προορισμό.

Β1.1 Γεωγραφικά - μορφολογικά στοιχεία

Η περιφέρεια Κρήτης, αποτελείται από τους νομούς Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου και Χανίων και έχει έδρα το Ηράκλειο, Πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Βρέχεται Βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και Νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Έχει συνολική έκταση 8.335 χμ² και καλύπτει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στην Περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης και αρκετά μικρά νησιά όπως Γαύδος, Ντία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι ή Χρυσή, Διονυσάδες, Σπιναλόγκα και Παξιμάδι, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι ακατοίκητα.

Η μορφολογία της Κρήτης χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη τριών βασικών ζωνών: την ζώνη με υψόμετρο 400 μ. και άνω (υψηλή ή ορεινή), τη ζώνη από 200-400 μ. (μέση) και την χαμηλή ζώνη που αφορά τις περιοχές που εκτείνονται από την επιφάνεια της θάλασσας έως τα 200 μ. υψόμετρο.

Οι δύο πρώτες ζώνες καταλαμβάνουν σχεδόν τα 3/5 της νήσου και αποτελούν μια συνεχή οροσειρά από τα δυτικά προς τα ανατολικά, διακοπτόμενη από μικρές κοιλάδες και φαράγγια. Η οροσειρά αυτή έχει έξι κορυφές που ξεπερνούν τα 2.000 μ.

B1.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» συγκεντρώνει το 9,99% του πληθυσμού της χώρας (Πίνακας 1) με ποσοστό αναλογίας των ανδρών μεγαλύτερο από το αντίστοιχο εθνικό μ.ο. Από το σύνολο του πληθυσμού της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» το 54,3% συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Κρήτης.

Πίνακας 1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά στη Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου – Σύγκριση με λοιπές Περιφέρειες και Σύνολο Χώρας

	2005			Βοθμός Αστικοποίησης Νοικοκυριών 2004			Διαφορά Σωρευτικής Περιόδου 1999-2004		
	Πληθυσμός	% συμμετοχής στη Χώρα	Πυκνότητα (2003)	Πυκνοκατοικημένες ζώνες (άνω των 500 ανά τετρ.χλμ.)	Ενδιάμεσες ζώνες μεταξύ 100 & 499 ανά τετρ.χλμ.)	Αραιοκατοικημένες ζώνες (κάτω των 100 ανά τετρ.χλμ.)	Πυκνοκατοικημένες ζώνες (άνω των 500 ανά τετρ.χλμ.)	Ενδιάμεσες ζώνες (μεταξύ 100 και 499 ανά τετρ.χλμ.)	Αραιοκατοικημένες ζώνες (κάτω των 100 ανά τετρ.χλμ.)
ΕΕ-25			117,5						
Ελλάδα	11.082.751	100,00%	83,7	66,1%	12,4%	21,5%	0,44%	1,23%	-1,68%
ΧΕ Μακεδονίας-Θράκης	2.813.863	25,39%	66,1	61,04%	14,52%	24,45%			
ΧΕ Ηπείρου-Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας	1.299.832	11,73%	42,2	41,81%	21,61%	36,48%			
ΧΕ Πελοποννήσου-Ιονίων Νήσων	1.888.951	17,04%	53,0	43,67%	15,47%	40,84%			
Αττική	3.973.326	35,85%	1.031,5	95,1%	4,1%	0,8%	-0,09%	0,31%	-0,22%
Βόρειο Αιγαίο	202.402	1,83%	53,1	31,8%	20,0%	48,3%	-0,16%	4,94%	-4,78%
Νότιο Αιγαίο	303.114	2,74%	57,2	34,5%	23,0%	42,5%	-3,00%	0,81%	2,08%
Κρήτη	601.263	5,43%	71,9	50,7%	16,0%	33,4%	4,98%	2,23%	-7,21%
ΧΕ Κρήτης – Νήσων Αιγαίου	1.106.779	9,99%	63,3	42,9%	18,5%	38,5%			

Πηγή: EUROSTAT, 2005

B1.3 Μορφωτικό Επίπεδο

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντανακλά στις τεχνικές ικανότητες του πληθυσμού, απαραίτητες για δραστηριότητες μεσαίας τεχνολογικής εξειδίκευσης, ενώ η τριτοβάθμια εκπαίδευση λειτουργεί ως προσέγγιση των υψηλών δεξιοτήτων του πληθυσμού μιας περιοχής. Το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού χρησιμοποιείται επίσης ως δείκτης προσέγγισης των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, άρα και ως σημαντικός παράγων προσέλκυσης επενδύσεων.

Η χωρική ενότητα εμφανίζει σημαντικές ελλείψεις στο ζήτημα αυτό, που σημαίνει ότι για την προσέλκυση επενδύσεων μεσαίας και υψηλής τεχνολογικής

έντασης θα πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες αναβάθμισης του μορφωτικού επιπέδου

Στον πίνακα 2 παρατίθενται στοιχεία που αφορούν στην ποιότητα του ανθρωπίνου δυναμικού των Περιφερειών, σύμφωνα με το επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2003. Στην εθνική συμμετοχή των Περιφερειών, ανά μορφωτικό επίπεδο (σε μεγέθη πληθυσμού), το Β. Αιγαίο διατηρεί την τελευταία θέση ως προς την υποχρεωτική εκπαίδευση και την προτελευταία θέση ως προς τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντίστοιχα, το Ν. Αιγαίο διατηρεί τη δέκατη θέση των Περιφερειών της χώρας ως προς την υποχρεωτική και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την ενδέκατη ως προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η Κρήτη κατατάσσεται όγδοη, έκτη και τέταρτη ως προς την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοίχως. Ουσιαστικά τα ποσοστά κατανομής των γνωσιακών δεξιοτήτων, επιτρέπουν την παρατήρηση ότι ο νησιωτικός χώρος του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου δεν παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις μορφωτικού επιπέδου, ενώ ειδικά στην περίπτωση της Κρήτης εμφανίζεται μεγαλύτερο απόθεμα υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζει και το επίπεδο εκπαίδευσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στη Χωρική Ενότητα.

Πίνακας 2 Μορφωτικό επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού στις περιφέρειες της Χωρικής ενότητας, 2003

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτοβάθμια & Γυμνασιακή Εκπαίδευση			Λυκειακή & Μεταλυκειακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση			Τριτοβάθμια Εκπαίδευση		
	% συμμετοχής			% συμμετοχής			% συμμετοχής		
	(χιλ)	στη Χώρα	στη Περιφέρεια	(χιλ)	στη Χώρα	στη Περιφέρεια	(χιλ)	στη Χώρα	στη Περιφέρεια
NUTS II									
Ελλάδα	5.111,0	100,0%	55,8%	2.908,2	100%	31,8%	1.133,7	100,0%	12,4%
Βόρειο Αιγαίο	117,4	2,3% ¹³	66,1%	46,8	1,6% ¹²	26,3%	13,5	1,19% ¹²	7,6%
Νότιο Αιγαίο	164,7	3,2% ¹⁰	67,0%	64,1	2,2% ¹⁰	26,1%	16,8	1,5% ¹¹	6,8%
Κρήτη	305,2	6,0% ⁸	63,4%	126,3	4,3% ⁶	26,2%	50,2	4,4% ⁴	10,4%

Πηγή: New Cronos, Eurostat

B1.4. Περιφερειακή κατανομή ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Η σχετική θέση της επίδοσης και της ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών προκύπτει από την εξέταση του πραγματικού (σε σταθερές τιμές) κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως ομογενοποιημένου δείκτη αναπτυξιακού και βιοτικού επιπέδου.

Η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» συγκεντρώνει το 10% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Ειδικότερα, η Κρήτη κατατάσσόμενη στην 6η θέση διαμορφώνει το 5,3% του ΑΕΠ του έτους 2002, ενώ το Βόρειο Αιγαίο ως 12η Περιφέρεια σημειώνει μόλις το 2% στο ετήσιο ΑΕΠ. Το υπόλοιπο διαμορφώνεται από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Η σχετική θέση της επίδοσης και ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας και των Περιφερειών στο μεταβαλλόμενο τοπίο της Ε.Ε. προκύπτει από την εξέταση του πραγματικού (σε σταθερές τιμές) κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως δείκτη αναπτυξιακού και βιοτικού επιπέδου. Το 2002, η Ελλάδα είχε κατά κεφαλήν ΑΕΠ ίσο με το 60,9% της Ε.Ε.-25, ενώ το Νότιο Αιγαίο κινείται σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα φθάνοντας το 71,4%. Ακολουθεί το Βόρειο Αιγαίο και εν συνέχεια η Κρήτη.

Επισημαίνεται ότι τα επίπεδα αυτά υπερεκτιμούν το βαθμό ονομαστικής σύγκλισης της οικονομίας, διότι αναφέρονται στη διευρυμένη Ε.Ε., η οποία προέκυψε δυο έτη αργότερα (2004), και περιλάμβανε δέκα νέα μέλη, εκ των οποίων αρκετά έχουν χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης από τις ελληνικές Περιφέρειες με στατιστική επίπτωση ο μέσος όρος της Ε.Ε. να μειωθεί. Έτσι, η Κρήτη βρίσκεται στην 8η θέση αυτής της κατάταξης, «πίσω» από το Βόρειο (5η θέση) και το Νότιο Αιγαίο (2^η θέση).1

Από την άλλη πλευρά, η συγκριτική θέση των Περιφερειών (και της χώρας) στο κατά κεφαλήν προϊόν βελτιώνεται σημαντικά με όρους ΜΑΔ,16 οι οποίοι λαμβάνουν ευνοϊκά υπόψη το χαμηλότερο επίπεδο τιμών που γενικώς ισχύει σε λιγότερο ανεπτυγμένα συστήματα και επομένως και στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα ήδη το 2002 οκτώ ελληνικές Περιφέρειες να προκύπτει ότι υπερβαίνουν το 75% του μέσου όρου της Ε.Ε.-25. Το Νότιο Αιγαίο βρίσκεται στην 2η θέση αυτής της κατάστασης, μπροστά από το Βόρειο Αιγαίο (6η θέση) και την Κρήτη (8η θέση).

B1.5. Τουρισμός

Ο Ελληνικός Τουρισμός διανύει τη λεγόμενη «μετα-ολυμπιακή περίοδο» σημειώνοντας σημαντικές επιδόσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Με αυξητικό ρυθμό σε όρους αφίξεων και διανυκτερεύσεων 7,7%, πραγματοποίησε επίδοση 70% υψηλότερη τόσο του παγκόσμιου ρυθμού (4,5%) και διακριτά υψηλότερη των ανταγωνιστριών χωρών. Η εξέλιξη αυτή ενισχύει την εκτίμηση για μονιμότερη έξοδο της χώρας από την υφεσιακή κατάσταση για τον τουρισμό που συντηρούνταν ακόμη και μέχρι το 2004. Βεβαίως, ερωτηματικά εγείρονται στην υστέρηση που παρουσιάζουν οι συναλλαγματικές εισπράξεις έναντι των αφίξεων.

Η περιφερειακή εξειδίκευση των τουριστικών εξελίξεων στη χώρα ποικίλλει. Έτσι, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων διακρίνεται από σταθερότητα, ενώ τις αυξήσεις οδηγούν εντυπωσιακά οι προορισμοί της Χωρικής Ενότητας, όπως λ.χ. Κρήτη-Δωδεκάνησος με ρυθμούς +10,2% και +9,6% αντίστοιχα, αλλά και των νησιών του Βορείου Αιγαίου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας (2005), η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» διαθέτει το 42% των ξενοδοχειακών μονάδων, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 321.329 κλίνες ή 47% των κλινών στο σύνολο της Ελλάδος.

Όσον αφορά στο μερίδιο της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» σε σχέση με την κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων σε εθνικό επίπεδο κατέχει το 46% των μονάδων πολυτελείας, το 53% των Α,΄ το 45% Β,΄ το 42% Γ,΄ και το 33% Δ και Ε.΄ Διαφαίνεται ότι η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» διατηρεί πρωτεύουσα θέση στην προσφορά ποιοτικών και σύγχρονων τουριστικών κλινών. (Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης 2007 – 20013)

Β1.6 Μεταφορές

Τα λιμάνια και τα αεροδρόμια της Κρήτης αποτελούν καθοριστική παράμετρο τόσο στον τομέα του τουρισμού και της διακίνησης των παραγόμενων προϊόντων, όσο και στην κάλυψη αναγκών μετακίνησης του πληθυσμού. Τα κυριότερα λιμάνια είναι της Κίσσαμου, της Σούδας, του Ρεθύμνου, του Ηρακλείου, του Αγ. Νικολάου, της Σητείας και της Ιεράπετρας, ενώ αεροδρόμια υπάρχουν στο Ηράκλειο, στα Χανιά και στη Σητεία.

Μέσω του Βορείου Οδικού Άξονα εξυπηρετείται όλη η βόρεια παραλιακή ζώνη όπου παράγεται το 79% του ακαθάριστου εισοδήματος από τουρισμό στην Κρήτη και εξυπηρετείται το 74% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Σημαντικές είναι οι ανάγκες για βελτίωση και ολοκλήρωση του Νοτίου Οδικού Άξονα που συνδέει τις σημειακές τουριστικές αναπτύξεις και τις περιοχές εντατικών καλλιεργειών με τους εγκάρσιους κάθετους άξονες.

Β1.7. Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον

Τα προβλήματα του περιβάλλοντος στην Κρήτη εμφανίζουν έντονη χωρική διαφοροποίηση. Στη βόρεια ζώνη οι πιέσεις οφείλονται στην αστική και τουριστική ανάπτυξη, με συνέπεια αυξημένες απαιτήσεις στη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων.

Στη νότια ζώνη οι πιέσεις οφείλονται στη συνύπαρξη των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών με εντατικές καλλιέργειες ή και αναπτυσσόμενες τουριστικά ζώνες. Στην ενδοχώρα οι πιέσεις ασκούνται από τις φωτιές και την υπερβόσκηση.

Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού και καθορισμού χρήσεων γης σε συνδυασμό με τα αντικρουόμενα οικονομικά συμφέροντα, καθώς και το ιδιοκτησιακό καθεστώς. (Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης 2000 - 2006 , ΜΑΡΤΙΟΣ 2001)

Β1.8 Συμπεράσματα Τεχνικού επιμελητηρίου Ελλάδος για το τουρισμό στη Κρήτη

Αναμφίβολα η τουριστική δραστηριότητα είναι μία συνιστώσα παραγωγικών δράσεων που μπορεί να συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη πόλεων και τοποθεσιών ιστορικού, φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Πριν απ' όλα απαιτείται:

1. Βασική προϋπόθεση για αειφορική ανάπτυξη είναι η εκπόνηση στρατηγικών σχεδίων για την τουριστική ανάπτυξη σε κλίμακα περιφέρειας και κράτους.
  2. Επιβάλλεται να εντοπιστούν οι πραγματικές δυνατότητες και η χωρητικότητα του τουριστικού υποδοχέα σε σχέση με το μέγεθος του, το φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον του.
  3. Η κατανόηση και αξιολόγηση με κριτήρια αειφορίας της δυνατότητας τουριστικής ανάπτυξης
  4. Η ενθάρρυνση και υποστήριξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού οι οποίες είναι περισσότερο φιλικές στο περιβάλλον ως «Αντίδοτο» στις αρνητικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού
  5. Απαραίτητη βασική προϋπόθεση για την υποστήριξη και καθιέρωση εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι ο προσδιορισμός ορθολογιστικών κριτηρίων
  6. Η προσβασιμότητα για τα ΑΜΕΑ στις τουριστικές δραστηριότητες χρειάζεται να γίνει στόχος πρώτης προτεραιότητας για όλους όσοι εμπλέκονται στον τουρισμό.
  7. Ανάγκη υπάρχει για δικτύωση των μικρών ξενοδοχειακών μονάδων.
  8. Διασύνδεση του τουρισμού με τον πρωτογενή τομέα και προώθηση της πιστοποίησης τοπικών προϊόντων και τοπικής διατροφής
  9. Δράσεις προβολής του τουριστικού προϊόντος σε στοχευμένες αγορές.
  10. Ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης τουριστικών στελεχών
  11. Χρηματοδότηση ενός περιφερειακού δικτύου προώθησης των θεματικών μορφών τουρισμού με τη συμμετοχή τουριστικών επιχειρήσεων, εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, ιδρυμάτων υγείας, πολιτιστικών φορέων και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης
  12. Στον τομέα του μαζικού τουρισμού χρειάζεται η ευαισθητοποίηση των κατοίκων των περιοχών που τον δέχονται
  13. Και βέβαια οι αρχές που σχεδιάζουν και προγραμματίζουν την τουριστική δραστηριότητα, πρέπει να αντιληφθούν την ανάγκη ανταλλαγής απόψεων και εκπόνησης ερευνών από περισσότερες ειδικότητες εμπειρογνομόνων στον τομέα του τουρισμού, με βάση την τουριστική εμπειρία
  14. Είναι τέλος απαραίτητη η συμμετοχή αρχιτεκτόνων, πολεοδόμων και περιβαντολλόγων σε κάθε επίπεδο σχεδιασμού της τουριστικής δραστηριότητας
  15. Και τέλος έργα υποδομής (για ασφαλείς και γρήγορες μεταφορές και κυρίες προς και από τις πύλες εισόδου (Α/Δ, Λιμάνια) που εκτός από τον ασαφή χαρακτηρισμό τους, το ουσιαστικό είναι η επέκταση και ολοκλήρωση των απαραίτητων εγκαταστάσεών τους. Οποσδήποτε βέβαια τα έργα περιβάλλοντος, βιολογικοί καθαρισμοί, ορθολογική διαχείρισης στερεών απορριμμάτων κλπ)
- (Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος Τμήμα δυτικής Κρήτης ΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ Χανιά 4-10-2008 Εισήγηση Προέδρου ΤΕΕ/ΤΔΚ κ. Αντώνη Πιταριδάκη)

B2 – ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

B2.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ

B2.1.1 Παραλίες

Ο νομός Χανίων κατέχει ηγετική θέση στη «ναυαρχίδα» αυτή του ελληνικού τουρισμού που λέγεται Κρήτη. Χιλιόμετρα ακτογραμμών προσφέρουν κάθε είδους απόλαυση στους επισκέπτες, από ήσυχες αναξιοποίητες παραλίες (κυρίως στα νότια του νομού), μέχρι θορυβώδης πλαζ οργανωμένες για την κάλυψη κάθε ανάγκης. Αλλά ας δούμε μερικές από αυτές πιο αναλυτικά:

1. ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ

10 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων η αμμουδιά του Πλατανιά και τα γαλαζοπράσινα νερά του τον καθιστούν ένα από τα πιο πολυσύχναστα θέρετρα στα δυτικά της πόλης των Χανίων. Η παραλία εκτείνεται για χιλιόμετρα γύρω από το ομώνυμο χωριό. Μερικά σημεία της παραλίας είναι ιδιαίτερα οργανωμένα και διατίθενται ξαπλώστρες και ομπρέλες, αλλά στο μεγαλύτερο μέρος της η παραλία του Πλατανιά είναι ανεκμετάλλευτη.

2. ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ

Περίπου 5 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων, κατά την διαδρομή για το Κολυμπάρι, είναι η πρώτη από μια σειρά παραλίες με άμμο και βότσαλα που διαθέτει η περιοχή. Κοντά στη φιλήσυχη παραλία της Αγίας Μαρίνας υπάρχουν αρκετά ξενοδοχεία, ένα μεγάλο μέρος της παραλίας είναι οργανωμένο με ομπρέλες.

3. ΜΑΛΕΜΕ

Περίπου 18 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων η παραλία του Μάλεμε αποτελεί προέκταση του Πλατανιά. Το γεγονός ότι δεν είναι εξίσου πολυσύχναστη και δημοφιλής με τη γειτονική της παραλία, δε σημαίνει ότι στερείται ομορφιάς. Το τοπίο είναι γραφικότατο, διαθέτει μεγάλες επιφάνειες αμμώδους παραλίας και πεντακάθαρα νερά.

4. ΑΛΜΥΡΙΔΑ

Περίπου 15 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων η παραλία του ομώνυμου θέρετρου, η Αλμυρίδα είναι αμμώδης και περιβάλλεται από πευκοδάσος. Κατάλληλη κυρίως για οικογένειες, αλλά και οργανωμένη με θαλάσσια σπορ.

5. ΕΛΑΦΟΝΗΣΙ

Στο νοτιοδυτικό άκρο του νομού Χανίων η πιο απομακρυσμένη παραλία από την πόλη των Χανίων. Είναι ένα νησάκι σχεδόν συνδεδεμένο με την ακτή μια και απέχει μόλις 100μ. από αυτήν και μπορεί κανείς να το προσεγγίσει περπατώντας μέσα στη θάλασσα. Το Ελαφονήσι απέχει 76 χλμ. από τα Χανιά και 43 από το Καστέλι. Αμμουδερές παραλίες με λευκή άμμο και νερά που θεωρούνται μοναδικά σε όλη την Κρήτη.

Αν και το φυσικό κάλλος προσελκύει άφθονους επισκέπτες η περιοχή δε διαθέτει αναπτυγμένες τουριστικές υποδομές. Το Ελαφονήσι είναι μια από τις δημοφιλέστερες παραλίες της Κρήτης.

6. ΦΑΛΑΣΑΡΝΑ

Περίπου 75 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων, στην δυτική ακτή της Κρήτης. Ένας από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς της Κρήτης, η Φαλάσαρνα είναι μια σειρά από αμμώδεις παραλίες με καταγάλανα νερά. Κοντά στην παραλία δεν υπάρχουν παρά μόνο μερικά ενοικιαζόμενα δωμάτια και έτσι στην περιοχή δε συρρέει πλήθος κόσμου.

7. ΦΡΑΓΚΟΚΑΣΤΕΛΟ

Στην νοτιοανατολική γωνιά του νομού Χανίων, περίπου 65 χλμ. από την πόλη των Χανίων. Μια από τις πιο φημισμένες και δημοφιλείς τοποθεσίες του νομού Χανίων, το Φραγκοκάστελο βρίσκεται περίπου 15 χλμ. ανατολικά της Χώρας Σφακίων. Το Φραγκοκάστελο έχει γράψει χρυσές σελίδες στην Ιστορία της Κρήτης. Το 1828, στην διάρκεια της Κρητικής εξέγερσης εναντίον της Οθωμανικής

κυριαρχίας του νησιού, Τουρκικά στρατεύματα έσφαξαν πάνω από 600 Κρητικούς πολεμιστές που είχαν βρει καταφύγιο στο κάστρο. Από τότε, σύμφωνα με το θρύλο, στην επέτειο της σφαγής, τα φαντάσματα των νεκρών πολεμιστών, οι Δροσουλίτες, όπως αποκαλούνται, σηκώνονται από το παρακείμενο κοιμητήριο, αρματομένοι σαν τότε, και σχηματίζουν μια πομπή που περνάει μέσα από το κάστρο και καταλήγει μέσα στην θάλασσα.

Η παραλία του Φραγκοκάστελου δεν έχει αξιοποιηθεί τουριστικά και έτσι οι υποδομές παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο.

8. ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΗ

Περίπου 25 χλμ. ανατολικά της πόλης των Χανίων μια αμμώδης παραλία με πεντακάθαρα, κρύα νερά που εκτείνεται για περισσότερα από 10 χλμ., η Γεωργιούπολη είναι επίσης ένα από τα δημοφιλέστερα θέρετρα του νομού Χανίων. Κυρίως οικογενειακά ξενοδοχεία και παρέχονται όλες οι ανέσεις και υπηρεσίες, σε συνάρτηση με πολύ μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες.

9. ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ

Περίπου 70 χλμ νοτιοδυτικά της πόλης των Χανίων η Παλαιοχώρα είναι ένα από τα πιο πολυσύχναστα παραθεριστικά θέρετρα του νομού Χανίων και βρίσκεται πάνω σε μια μικρή χερσόνησο, έχοντας το προνόμιο να διαθέτει παραλίες και στις δύο μεριές. Οι αμμουδιές εκτείνονται για εκατοντάδες μέτρα και παρέχεται πλήθος

υπηρεσιών και εγκαταστάσεων, όπως επίσης πολυτελή ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια.

10. ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑΣ

Περίπου 70 χλμ. νοτιοδυτικά της πόλης των Χανίων μια σειρά από παραλίες με βότσαλα ή με άμμο, που αρχίζει λίγο έξω από την Παλαιόχωρα, το κυριότερο θέρετρο στη νότια ακτή των Χανίων. Μέτρια οργανωμένες αλλά ικανοποιητικά για τη γεωγραφική τους θέση λόγω δύσκολης πρόσβασης.

11. ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΧΩΡΑ ΣΦΑΚΙΩΝ

Περίπου 60 χλμ. νότια της πόλης των Χανίων δύο παραλίες που απέχουν περίπου 3 χλμ. δυτικά της Χώρας Σφακίων. Το γραφικό ψαροχώρι των Σφακίων σε συνδυασμό με την άγρια φύση γύρω του, καθιστούν την περιοχή σε έναν ιδιαίτερο προορισμό. Στο μεγαλύτερο μέρος του διαθετούν ομπρέλες.

12. ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Η παραλία της πόλης των Χανίων, σε αντίθεση με τις παραλίες άλλων Κρητικών πόλεων, δεν είναι τόσο αξιόλογη, αν και τα νερά είναι πεντακάθαρα. Βρίσκεται δυτικά του Ενετικού λιμανιού κι απέχει λίγα μόνο μέτρα από την παλιά πόλη. Είναι οργανωμένη, διαθέτει ξαπλώστρες και ομπρέλες.

13. ΚΑΣΤΕΛΙ ΚΙΣΣΑΜΟΥ

Περίπου 60 χλμ. από την πόλη των Χανίων στον εκπληκτικό κόλπο του Κισσάμου, η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από μοναδική φυσική ομορφιά, καθώς ορίζεται από τις δύο χερσονήσους της δυτικής Κρήτης. Το Καστέλι δεν είναι τουριστικό θέρετρο, αλλά είναι μια γαλήνια παραθαλάσσια κωμόπολη. Η παραλία είναι με βότσαλα ενώ κατά μήκος της υπάρχουν πολλές παραδοσιακές ψαροταβέρνες. Στο Καστέλι επίσης υπάρχουν 2 παραλίες που δεν διαθέτουν θαλάσσια σπορ αλλά είναι οργανωμένες με ναυαγοσώστες, η παραλία Παχιάς άμμου και ο Μαύρος Μόλος στο κόλπο της Κισσάμου.

14. ΚΟΛΥΜΠΑΡΙ

Περίπου 45 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων μια παραλία με βότσαλα και γαλανά νερά, στο τουριστικό θέρετρο Κολυμπάρι, που είναι το τελευταίο σημείο στην σειρά από τα θέρετρα και τις παραλίες που εκτείνονται δυτικά της πόλης των Χανίων. Το Κολυμπάρι διαθέτει πλήθος παραθαλάσσιων ξενοδοχείων που έχουν οργανώσει ατομικά την κάθε παραλία.

15. ΣΦΗΝΑΡΙ

Περίπου 70 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων στη δυτική ακτή του νομού Χανίων, το Σφηνάρι είναι ένα παραθαλάσσιο χωριό. Εκεί μπορεί να βρει κανείς ενοικιαζόμενα δωμάτια, λίγες ταβέρνες, και όμορφους ορμίσκους με βότσαλα. Οι περισσότεροι επισκέπτες που επισκέπτονται το Σφηνάρι έρχονται για την γαλήνη και τη φυσική ομορφιά. Οι παραλίες δεν είναι οργανωμένες

16. ΣΟΥΓΙΑ

Στη νότια ακτή των Χανίων, μεταξύ Παλαιοχώρας και Αγίας Ρούμελης ένα όμορφο παραθαλάσσιο χωριό, η Σούγια είναι στο τέλος μιας διαδρομής διαμέσου της νότιας απόληξης των Λευκών Ορέων. Διαθέτει λίγα, μικρά ξενοδοχεία και ψαροταβέρνες που σε συνδυασμό με τις αμμώδεις παραλίες κάνουν την Σούγια άλλον έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς στην νότια ακτή της Κρήτης. Η παραλία στο μεγαλύτερο μέρος της παραμένει αναξιοποίητη.

17. ΤΑΥΡΩΝΙΤΗΣ

Περίπου 25 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων άλλη μια από τις παραλίες που εκτείνονται δυτικά των Χανίων, η παραλία του Ταυρωνίτη βρίσκεται στην εκβολή ενός μικρού ποταμού και είναι σχετικά απομονωμένη και ήσυχη, χωρίς να παρέχονται πολλές υπηρεσίες.

18. ΣΤΑΛΟΣ

Περίπου 5 χλμ. δυτικά της πόλης των Χανίων το πρώτο παραθαλάσσιο θέρετρο που συναντά κανείς δυτικά της πόλης των Χανίων, ο Σταλός είναι ένα κλασσικό τουριστικό θέρετρο, με μπαρ, ξενοδοχεία, γραφεία ενοικιάσεως αυτοκινήτων και ανταλλακτήρια συναλλάγματος. Η παραλία είναι αμμόδης, καθαρή και με έκταση πολλών χιλιομέτρων άρτια οργανωμένη.

19. ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ

Στον κόλπο της Κισσάμου στη δυτική πλευρά των Χανίων, υπάρχει ένα σύμπλεγμα από μικρά νησάκια και ακρωτήρια. Τα σημεία τα οποία ξεχωρίζουν, είναι το νησάκι της Ήμερης Γραμβούσας και η παραλία του Μπάλου στο Ακρωτήριο Τηγάνι. Το νησί της Γραμβούσας με την αγνή και εντυπωσιακή του εικόνα και τα γαλαζοπράσινα νερά που το περιβάλλουν προσελκύει κάθε χρόνο τουρίστες όχι μόνο για το παρθένο πανέμορφο τοπίο του αλλά επίσης και για τη μακραίωνη ιστορία του, γεγονός που κεντρίζει την περιέργεια στον επισκέπτη κυρίως λόγω του κάστρου που βρίσκεται στην κορυφή του νησιού. Οι παραλίες δεν είναι οργανωμένες.

20. ΜΠΑΛΟΣ

Όσον αφορά το Μπάλο, το κύριο χαρακτηριστικό του είναι η γνωστή όμορφη παραλία του, πλατιά, με πολύ ψιλή άμμο λευκή και κόκκινη, όπου σε ένα σημείο σχηματίζει μια μικρή λιμνοθάλασσα. Και εδώ η παραλία παραμένει αναξιοποίητη και χωρίς υποδομές,

(για τις πληροφορίες σχετικά με τις παραλίες <http://www.crete.gr/el/chania-beaches.php>)

B2.1.2 Ψάρεμα από την ακτή στα Χανιά

Η ευρύτερη περιοχή του νομού Χανίων γίνεται ορμητήριο των επίδοξων ερασιτεχνών αλιέων μιας και το ψάρεμα από την ακτή επιτρέπεται παντού δίνοντας έτσι την ευκαιρία σε ντόπιους και επισκέπτες να έρθουν σε επαφή με αυτή τη δραστηριότητα. Συχνά απαντά κανείς ανθρώπους να ψαρεύουν με καλάμι στο παλιό Ενετικό λιμάνι των Χανίων εικόνα που προσδίδει περισσότερη αίγλη στο ήδη γραφικό τοπίο.

B2.1.3. Παρατήρηση θαλάσσιας πανίδας από τη ξηρά στο νομό Χανίων

Στο νομό Χανίων δεν έχουν ποτέ αναφερθεί περιστατικά προσέλευσης θαλάσσιων θηλαστικών κοντά στις ακτές, συνήθως απατώνται σε μεγαλύτερα βάθη στα νοτιοδυτικά της Κρήτης και χρειάζεται η μετάβαση σε θαλάσσια σημεία στα οποία έχει καταγραφεί ότι εμφανίζονται. Να σημειωθεί εδώ ότι καμία θαλάσσια περιοχή στη Κρήτη δεν έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενη. (Greenpeace, Αντζελα Λάζου, τηλεφωνική συνέντευξη, Μάιος 2009)

Στην από ξηράς παρατήρηση ζώων αν και όχι θηλαστικών αξίζει να αναφέρουμε τις *caretta-caretta* και το δίκτυο αρχέλων που έχει αναπτυχθεί και στα Χανιά και χαίρει ανταπόκριση από το ευρύ κοινό ντόπιων και επισκεπτών.

Η ΑΡΧΕΛΩΝ εντόπισε σημαντικό αριθμό φωλιών κατά μήκος ορισμένων παραλιών της Κρήτης. Από τότε διεξάγονται προγράμματα καταγραφής της αναπαραγωγικής δραστηριότητας, προστασίας των φωλιών και ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού στις τρεις πιο σπουδαίες παραλίες ωτοκίας του νησιού, στο Ρέθυμνο και τα Χανιά κατά μήκος της βόρειας ακτογραμμής και στον κόλπο της Μεσσαράς στα νότια. Συνολικά ελέγχονται 33 χιλ. παραλίας σε καθημερινή βάση κατά τη διάρκεια ολόκληρης της περιόδου ωτοκίας. Με βάση τα δεδομένα που έχουν συλλεχτεί από το 1990 έως το 1998, η παραλία του Ρεθύμνου φιλοξένει κατά μέσο όρο 385 φωλιές, η παραλία στα Χανιά 116 και αυτή της Μεσσαράς 58. Δηλαδή, καταγράφονται συνολικά περίπου 600 φωλιές ενώ υπολογίζεται ότι περίπου 37.000 χελωνάκια φτάνουν στη θάλασσα κάθε χρόνο.

Οι παραλίες ωτοκίας στην Κρήτη υφίστανται ισχυρή πίεση κυρίως εξαιτίας της αυξανόμενης χρήσης τους για τουριστικούς λόγους. Ομπρέλες, ξαπλώστρες, τεχνητά φώτα και χρήση οχημάτων πάνω στην παραλία είναι ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι θαλάσσιες χελώνες.

Εξαιτίας της ανθρώπινης παρέμβασης και των φυσικών απειλών, σε όλες τις φωλιές των παραλιών ωτοκίας της Κρήτης εφαρμόζονται διάφορα μέτρα προστασίας.

Το 1997, εκπονήθηκε από το Σύλλογο ένα διαχειριστικό σχέδιο αποκλειστικά για τις παραλίες ωτοκίας της Κρήτης. Προτείνει πρακτικές λύσεις για

τη διατήρηση της παράκτιας ζώνης και των θαλάσσιων χελωνών. Έχει σχεδιαστεί, για να εφαρμοστεί με χαμηλό κόστος προσπαθώντας να εξισορροπήσει τη διατήρηση των θαλάσσιων χελωνών και την αιφόρο τουριστική ανάπτυξη. Προστατευόμενες περιοχές σε ανεπτυγμένες περιοχές, όπως η Κρήτη, μπορούν να διατηρηθούν μόνο, αν η τοπική κοινωνία τις εντάξει στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της.

Οι τουριστικοί πράκτορες έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν πληροφορίες στους τουρίστες πριν και κατά την άφιξή τους στις περιοχές ωτοκίας. Μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως μέσο πίεσης στις τοπικές αρχές για τη λήψη μέτρων για την προστασία των θαλάσσιων χελωνών. Ο ΑΡΧΕΛΩΝ συνεργάζεται με ένα μεγάλο αριθμό τουριστικών πρακτόρων, όπως TUI, TUI Nordic, HOTELPLAN, PURE CRETE.

Επιπλέον συνεργασία υπάρχει και με τουριστικές εταιρίες όπως η GRECOTEL και ο GERANIOTIS HOTEL.

Η GRECOTEL η οποία εφαρμόζει περιβαλλοντική τα τελευταία 10 χρόνια και ο Σύλλογος είναι σύμβουλος του περιβαλλοντικού τμήματος σε θέματα που αφορούν στη διαχείριση ακτών. Από το 2000, και τα τέσσερα ξενοδοχεία της GRECOTEL στην Κρήτη εφαρμόζουν διαχειριστικές προτάσεις του Συλλόγου σχετικά με τους βιότοπους αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας.

Ο GERANIOTIS HOTEL, διαθέτει δωρεάν χώρο, για την εγκατάσταση της κατασκήνωσης του Συλλόγου, από το 1995, κάτι το οποίο έχει συμβάλει καθοριστικά στην λειτουργία του προγράμματος στα Χανιά.

Στόχος του προγράμματος είναι η δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού. Ο Σύλλογος λειτουργεί στην Κρήτη τρεις Σταθμούς Ενημέρωσης, οι οποίοι βρίσκονται στο παλιό λιμάνι των Χανίων, στο Ρέθυμνο και τα Μάταλα. Κάθε χρόνο 100.000 άτομα ενημερώνονται μέσω των Σταθμών Ενημέρωσης και των ζωντανών παρουσιάσεων που πραγματοποιούνται σε τουριστικές μονάδες. Σε όλες τις δράσεις διανέμεται ενημερωτικό υλικό σε δύο γλώσσες, ελληνικά και αγγλικά. Σε αυτό το σημείο, αξιωματικώς σημειωθεί ότι το πρόγραμμα των Χανίων δραστηριοποιείται κυρίως στην ενημέρωση κοινού.

(http://www.archelon.gr/contents/pedio_crete.php?row=tow3)

B2.1.4. Η απόλαυση του θαλάσσιου περιβάλλοντος στο νομό Χανίων

Στο νομό Χανίων υπάρχει πλειάδα ξενοδοχείων και θερέτρων όλων των τύπων και των μεγεθών κατά μήκος σχεδόν όλης της ακτογραμμής του νομού. Ανά επαρχία συναντάμε παραθαλάσσιες περιοχές με πλήθος ξενοδοχείων. Αυτές είναι 1) Επαρχία Αποκωρόνου με μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα στις θέσεις Καβρός, Γεωργιούπολη, Καλύβες, και Αλμυρίδα. 2) Επαρχία Νέας Κυδωνίας με τα περισσότερα και πιο ποικιλόμορφα ως προς το μέγεθος και τη προσφορά υπηρεσιών ξενοδοχεία να είναι κτισμένα κατά μήκος της βόρειας ακτογραμμής στις θέσεις από ανατολής προς Δύση: Παλαιό Λιμάνι Χανίων, Νέα Χώρα, Καλαμάκι, Σταλός, Αγία Μαρίνα, Πλατανιάς, Γεράνι, Μάλεμε, Ταυρωνίτης, Ραπανιανά Κολυμπάρι. 3) Επαρχία Καστελίου με τις δυτικές παραλίες των Φαλάσαρνων και της Κισσάμου στις οποίες συναντάμε παραθαλάσσια θέρετρα και ξενοδοχεία. 4) Επαρχία Σελίνου στην οποία έχουμε την νοτιοδυτική ακτογραμμή του νομού με τις διάσημες παραλίες του Ελαφονησίου, και Παλαιόχωρας στις οποίες συρρέουν πλήθος κόσμου αφού υπάρχουν οργανωμένες ξενοδοχειακές μονάδες παρόλο το μη άρτια κατασκευασμένο οδικό δίκτυο που μεσολαβεί από την πρωτεύουσα του νομού. Και τέλος έχουμε 5) τη διάσημη ανά την Ελλάδα επαρχία Σφακιών με τις περιοχές Λουτράκι, Σφακιά, και Φραγκοκάστελλο όπου οι επισκέπτες συνδυάζουν την απόλαυση του θαλάσσιου περιβάλλοντος στα παραθαλάσσια ξενοδοχεία σε συνάρτηση με τη τοπική κουλτούρα και παράδοση των ντόπιων.

Στις επαρχίες Αποκωρόνου και Νέας Κυδωνίας συχνότερα απαντώνται ξενοδοχεία τύπου 4 και 5 αστέρων ενώ στις υπόλοιπες επαρχίες χωρίς να λείπουν και τέτοιου τύπου ξενοδοχεία συχνότερα συναντάμε μικρότερες μονάδες που δεν υστερούν όμως σε παροχή υπηρεσιών.

B2.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΡΜΟΥ

B2.2.1 Κολύμβηση και θαλάσσια σπορ

Η προνομιακή θέση του νομού Χανίων δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να απολαύσει το θαλάσσιο στοιχείο κατά μήκος όλης της ακτογραμμής του νομού, έτσι συναντάμε λουόμενους σε όλες τις παραλίες του νομού οργανωμένες και μη.

Θαλάσσια σπορ όπως το surfing, το wind surfing, το θαλάσσιο σκι, το θαλάσσιο αλεξίπτωτο, το κανόε – καγιάκ και τα μηχανοκίνητα μέσα θαλάσσης μπορεί κάποιος να τα απολαύσει σε κάποια από τις παραλίες του νομού που παρέχουν θαλάσσια σπορ. Πιο συγκεκριμένα οι παραλίες οι οποίες έχουν όλα τα παραπάνω με άδεια της λιμενικής αρχής είναι οι εξής : 1) Γεωργιούπολης, 2) Αλμυρίδας, 3) Καλυβών, 4) Πλατανιά και 5) Αγίας Μαρίνας. Περισσότερα όμως πάνω στην αθλητική μορφή που παίρνουν κάποια από τα παραπάνω στο νομό Χανίων θα αναφερθούν σε επόμενα κεφάλαια πιο αναλυτικά.

B3 – ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

B3.1. Ο καταδυτικός τουρισμός στη Κρήτη

Η αυτόνομη κατάδυση, από το τέλος της δεκαετίας του '80 έγινε μια δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου αγαπητή σε πάρα πολύ κόσμο με αποτέλεσμα να συνδυάζονται πακέτα διακοπών με κύρια δραστηριότητα την κατάδυση αναψυχής. Στην Ελλάδα άρχισε να γίνεται μαζικά γνωστός ο υποβρύχιος κόσμος από το 1994 όταν έγιναν οι πρώτες απελευθερώσεις θαλασσιών περιοχών για καταδύσεις αναψυχής με αναπνευστική συσκευή από την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων και με τη σύνταξη του γενικού κανονισμού λιμένος ο οποίος δημιουργούσε ουσιαστικά την έννοια "καταδυτικό κέντρο"- "σχολή κατάδυσης".

Στην Κρήτη πάρα πολύ νωρίς από το 1992, δημιουργήθηκαν τα πρώτα καταδυτικά κέντρα στον Πλακιά και τη Χερσόνησο και σήμερα υπάρχουν σε Παγκρήτιο επίπεδο περίπου 30 κέντρα καταδύσεων τα οποία προσφέρουν υπηρεσίες σε Έλληνες και αλλοδαπούς αυτοδύτες.

Αυτή τη στιγμή, λειτουργούν 27 καταδυτικά κέντρα τα οποία υπολογίζεται πως κάθε χρόνο εκπαιδεύουν και καλύπτουν τα ενδιαφέροντα των αυξανόμενων επισκεπτών από έτος σε έτος. Η Κρήτη με την καθαρότητα των θαλασσών της και το ήπιο κλίμα της προσφέρεται σημαντικά για καταδυτικό τουρισμό την προώθηση του οποίου τα τελευταία τρία χρόνια έχει αναλάβει ο Παγκρήτιος Σύνδεσμος Επαγγελματιών Αυτόνομης Κατάδυσης και Καταδυτικού Τουρισμού. Σύμφωνα με τον πρόεδρο του Συνδέσμου Γιώργο Γεωργαντά, οι καταδύσεις εντάσσονται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην χώρα μας και μάλιστα στις παραγκωνισμένες όταν κράτη όπως οι Μαλβίδες ζουν αποκλειστικά από αυτή τη μορφή τουρισμού ενώ άλλα όπως η Μάλτα, η Αίγυπτος, η Ισπανία ,η Καραϊβική ακόμα και η Τουρκία συγκεντρώνουν σημαντικό μέρος του ετήσιου εισοδήματός τους μέσα από την λειτουργία καταδυτικών κέντρων.

Στην Κρήτη ο καταδυτικός τουρισμός άρχισε να αναπτύσσεται στα μέσα της δεκαετίας του 1990 . Δύο καταδυτικά κέντρα που λειτούργησαν το 1992 σε Χερσόνησο και Πλακιά πέτυχαν να φέρουν σε μια σεζόν χωρίς καμία στήριξη από το κράτος 1400 διανυκτερεύσεις φθάνοντας ο αριθμός αυτός το 2001 σε 425.000 όταν πλέον το ένα μετά το άλλο τα καταδυτικά κέντρα άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους στο νησί. Βάσει στοιχείων ,σε ολόκληρη την Ευρώπη ,ο αριθμός των δυτών φθάνει τα 3.500.000 άτομα οι οποίοι συνδυάζουν το αγαπημένο του χόμπι με οικογενειακές διακοπές κάθε χρόνο επιλέγοντας σε ποσοστό 70% προορισμούς στη Μεσόγειο.

Είναι άξιο αναφοράς το γεγονός πως ετησίως στην Κρήτη πάνω από 10.000 άτομα, αλλοδαποί επισκέπτες της, δοκιμάζουν για πρώτη φορά τις καταδύσεις μεγάλο μέρος των οποίων στη συνέχεια εκπαιδεύεται και προστίθεται στη μεγάλη οικογένεια των δυτών.

Η ισχύουσα νομοθεσία σήμερα δίνει στην Αρχαιολογική Υπηρεσία τη δυνατότητα να δεσμεύει κάθε σπιθαμή της θάλασσας και να επιτρέπει τις καταδύσεις μόνο σε συγκεκριμένα και περιορισμένα σε έκταση και αριθμό σημεία. Η κατάσταση αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά με το νέο νομοσχέδιο που βρίσκεται σε στάδιο προετοιμασίας και θα υποχρεώνει την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων να υποδεικνύει ποιο κομμάτι της θάλασσας και του βυθού της είναι αρχαιολογικός χώρος αφήνοντας το υπόλοιπο ελεύθερο για τους λάτρεις του υγρού στοιχείου και της ζωής που κρύβει μέσα του. Οι Λιμενικές Αρχές της Κρήτης, βοηθούν σημαντικά τον καταδυτικό τουρισμό αλλά χρειάζεται γενικότερα στήριξη από όλες τις υπηρεσίες τις εμπλεκόμενες με τον τουρισμό και την οικονομική κάλυψη του για να μπορέσει να αναπτυχθεί πάνω από το σημείο όπου βρίσκεται σήμερα. Είναι ίσως, κατά τα λεγόμενα του ίδιου, η μοναδική μορφή τουρισμού που όταν στους υπόλοιπους κλάδους καταγράφονται μειώσεις μένει αλώβητος και παρουσιάζει αλματώδη ανάπτυξη αφού οι δύτες είναι μανιώδεις σε αυτό που κάνουν και δεν το εγκαταλείπουν εύκολα.

Μέσω internet αλλά και από τη συμμετοχή ιδιοκτητών καταδυτικών κέντρων σε μεγάλες εκθέσεις του εξωτερικού η Κρήτη γίνεται διαρκώς όλο και πιο δημοφιλής προορισμός φθάνοντας σε σημείο να υπογράφονται πλέον απευθείας συμβόλαια με tour operators για την φιλοξενία δυτών στο νησί.

Στο Νομό Ηρακλείου έχει αναπτυχθεί ο καταδυτικός τουρισμός με επίκεντρο τη Χερσόνησο, την Αγία Πελαγία και το Μπαλί. Στο Νομό Λασιθίου ιδιαίτερη ανάπτυξη παρουσιάζει ο καταδυτικός τουρισμός στην περιοχή του κόλπου της Ελούντας. Στο Ρέθυμνο καταδυτικά κέντρα λειτουργούν νότια προς τον Πλακιά ενώ πέντε τέτοια κέντρα υπάρχουν στο Νομό Χανίων. Ο τουρισμός που συνήθως προσελκύουν τα καταδυτικά κέντρα είναι υψηλού οικονομικού επιπέδου γιατί δεν πρόκειται για την φθηνότερη ενασχόληση αν και στην χώρα μας σίγουρα είναι αρκετά χαμηλότερο το κόστος σε σχέση με άλλα κράτη. Μέσα στα σχέδια του Παγκρήτιου Συνδέσμου Καταδυτικού Τουρισμού συγκαταλέγεται η δημιουργία υποδομών για τη λειτουργία θαλάσσιων πάρκων στο νησί που θα περιλαμβάνουν τεχνητούς υφάλους με ναυάγια και εμπλουτισμό του θαλάσσιου βασιλείου τα οποία και θα αποτελέσουν πόλο έλξης για καταδύσεις. (Πτυχιακή Εργασία Δρακόπουλος Διονύσιος 2005:24 και 30-32, Συνέντευξη με το Πρόεδρο του Παγκρήτιου Συνδέσμου Καταδυτικού τουρισμού)

B3.2. Ο Καταδυτικός τουρισμός στα Χανιά

Στα Χανιά ολοένα και περισσότεροι επισκέπτες επιλέγουν τις καταδύσεις ως δραστηριότητα. Λειτουργούν καταδυτικά κέντρα και σχολές σε όλο το νομό.

Στα Σφακιά επίσης λειτουργεί σχολή κατάδυσης του κ. Τσιριντάνη Δαμουλή με 3 σκάφη τα οποία όμως χρησιμοποιούνται και για εκδρομές καθώς και για ψάρεμα ανοικτής θαλάσσης αλλά με την απελευθέρωση των ψαριών μετά.

Υπάρχει επίσης και ο σύλλογος «Φίλοι του βυθού» ο οποίος ιδρύθηκε το 1994, αριθμεί αυτή τη στιγμή 150 μέλη, και μέλος του μπορεί να γίνει οποιοσδήποτε ακόμα και αν δεν είναι αυτοδύτης.

Στις δραστηριότητές του περιλαμβάνονται εκτός από τις φυσιολατρικές καταδύσεις, καθαρισμοί και αποκατάσταση βυθών, προβολές και διαλέξεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα, αναδείξεις ναυαγίων κλπ (<http://www.minima-hania.gr/5-6/interview.htm>)

Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η διεθνής συνάντηση ελεύθερης κατάδυσης η οποία πραγματοποιήθηκε για πρώτη χρονιά το 2008 στη Σούγια του δήμου

Ανατολικού Σελίνου όπου οι κορυφαίοι αθλητές απ' όλο τον κόσμο λαμβάνουν μέρος. Η συνάντηση πραγματοποιείται υπό την αιγίδα της AIDA και στόχο έχει την ανάδειξη της κατάδυσης όχι μόνο ως μορφής ψυχαγωγίας αλλά και ως αθλήματος. Διαρκεί 15-18 ημέρες και οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να προπονηθούν αλλά και να παρακολουθήσουν καταδύσεις. Περισσότερα όμως θα αναφερθούν στο κεφάλαιο του αθλητικού θαλάσσιου τουρισμού.

Κατάλογος καταδυτικών κέντρων νομού Χανίων

❖ BLUE ADVENTURES DIVING

Ακτή Τομπάζη 26, Χανιά
(28210) 28678

❖ ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Τζανακάκη 6, Χανιά
(28210) 55712

❖ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ακτή Παπανικολή 6, Χανιά
(28210) 93616

❖ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΑΛΕΦΑΚΗΣ

Γέφυρα Κλαδίσου, Χανιά (28210) 96582

B4 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΦΥΣΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

B4.1 Παρατήρηση θαλάσσιων θηλαστικών στα Χανιά

Η Κρήτη ως γνωστόν περιβάλλεται από το κρητικό και το λιβυκό πέλαγος. Σ αυτά τα πελάγη και κυρίως στο λιβυκό του οποίου η συνέχεια είναι η μεσόγειος θάλασσα, απαντώνται διάφορων ειδών θαλάσσια θηλαστικά. Στη νοτιοδυτική Κρήτη στο νομό Χανίων σε βάθος 2000 μέτρων παρατηρούνται συχνά θαλάσσια θηλαστικά όπως φώκιες, φισυτήρες, και δελφίνια. Στη Παλαιόχωρα της επαρχίας Κισσάμου υπάρχουν 2 τουριστικά σκάφη τα οποία πραγματοποιούν μικρής διάρκειας διαδρομές στα σημεία που εμφανίζονται τα θηλαστικά και οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν από κοντά το υπέροχο θέαμα που χαρίζουν. Μιλώντας με το κύριο Γιαλυνάκη, ιδιοκτήτη ενός εκ των 2 σκαφών (Ελαφόνησος) που ασχολούνται με τη δραστηριότητα αυτή, τόνισε πως η ζήτηση έχει μειωθεί αισθητά τα τελευταία έτη, αυτό τον οδήγησε στο να μειώσει τα καθημερινά δρομολόγια προς τις περιοχές που εμφανίζονται τα θηλαστικά, σε 3 φορές την εβδομάδα. Ο κύριος Γιαλυνάκης ασχολείται με τη δραστηριότητα αυτή από το 1995.

B4.2 Προστατευόμενες περιοχές

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο καμία θαλάσσια περιοχή γύρω από τη Κρήτη δεν θεωρείται προστατευόμενη. Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι δεν βρίθεται βιότοπων, το αντίθετο. Ολόκληρη η Κρήτη είναι ένα μνημείο της φύσης και του πολιτισμού.

Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. με τη δημιουργία του δικτύου Natura 2000 έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς βιότοπος της Κρήτης να ενταχθούν επισήμως στο κατάλογο της. Πιο συγκεκριμένα να για το νομό Χανίων έχουν ενταχθεί οι εξής περιοχές σχετικές με το θαλάσσιο χώρο του νομού:

ΗΜΕΡΗ & ΑΓΡΙΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ - ΤΙΓΑΝΙ & ΦΑΛΑΣΑΡΝΑ - ΠΟΝΤΙΚΟΝΗΣΙ, ΟΡΜΟΣ ΛΙΒΑΔΙ - ΒΙΓΛΙΑ
ΝΗΣΟΣ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΠΟΥ - ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΑΛΕΜΕ
ΟΡΜΟΣ ΣΟΥΓΙΑΣ - ΒΑΡΔΙΑ - ΦΑΡΑΓΓΙ ΛΙΣΣΟΥ ΜΕΧΡΙ ΑΝΥΔΡΟΥΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ
ΛΙΜΝΗ ΑΓΙΑΣ - ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ - ΡΕΜΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΗ ΚΕΡΙΤΗ - ΚΟΙΛΑΔΑ ΦΑΣΑΣ
ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ
ΔΡΑΠΙΑΝΟ (ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ) - ΠΑΡΑΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΙΣ - ΛΙΜΝΗ ΚΟΥΡΝΑ
ΑΣΦΕΝΔΟΥ - ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ
ΝΗΣΟΙ ΓΑΒΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΒΔΟΠΟΥΛΑ
ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΠΟ ΧΡΥΣΟΣΚΑΛΙΤΙΣΣΑ ΜΕΧΡΙ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΡΙΟΣ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΗΜΕΡΗ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ, ΠΟΝΤΙΚΟΝΗΣΙ
ΝΗΣΙΔΑ ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΔΩΡΟΙ
ΛΙΜΝΗ ΑΓΙΑΣ (ΧΑΝΙΑ)
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΠΟΥ
ΛΙΜΝΗ ΚΟΥΡΝΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΗ ΑΛΜΥΡΟΥ
ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΑΥΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ

Πηγή: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Σ' αυτό το σημείο θεωρείται σημαντική η αναφορά στην ατομική εξέταση και θεώρηση ενός τόπου ως προστατευόμενου. Ορίζοντας μια περιοχή ως προστατευόμενη δίνουμε ιδιαίτερο βάρος στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Αν όμως μια περιοχή δεν θεωρείται προστατευόμενη ο άνθρωπος τείνει να μην δίνει σημασία με αποτέλεσμα τη καταστροφή των βιότοπων. Για την κατάδειξη της ιδιαίτερης συμμετοχής που μπορεί να έχει ο καθένας στη διατήρηση και προστασία της φύσης που ζούμε και αγαπάμε θεωρείται σκόπιμη η αναφορά σε μια πρωτοβουλία που ανέλαβαν μια ομάδα εθελοντών - φίλων τον Απρίλιο του 2009.

Χρόνια επισκεπτόμενοι και κατασκηνώνοντας στη παραλία του Κεδρόδασους στο Ελαφονήσι της επαρχίας Σελίνου, αποφάσισαν να την καθαρίσουν. Η παραλία του Κεδρόδασους είναι μια ιδιαίτερη παραλία εξαιτίας του ότι για να την προσεγγίσει κανείς θα πρέπει να περάσει από το ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4. Καταλήγοντας εκεί χιλιόμετρα κέδρων χαρίζουν την σκιά τους στους επίδοξους κατασκηνωτές.

Δυστυχώς αυτός ο υπέροχος τόπος δεν τυγχάνει της εκτίμησης όσων αφήνουν τα σκουπίδια φεύγοντας. Μια τέτοια δράση, μπορεί να μην αλλάζει τον κόσμο αλλά μπορεί να συμβάλλει στην καλύτερευση του.

Δεν είναι αναγκαίο μια περιοχή να ανακηρύσσεται προστατευόμενη για να τη σεβόμαστε, οι φυσικές περιοχές είναι περιουσία όλων μας και οφείλουμε να τις προστατεύουμε.

B5 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Όπως αναφέρουν και οι συγγραφείς Μοίρα και Μυλωνόπουλος στο σύγγραμμα τους «Θαλάσσιος τουρισμός» η αλιευτική δραστηριότητα ασκείται όχι μόνο για επαγγελματικούς λόγους αλλά και για αναψυχή. Στην Ελλάδα δεν έχει δημιουργηθεί ακόμα το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο για τη έκδοση προσωρινών αδειών αλιείας οπότε καθίσταται αδύνατο στους επισκέπτες να πραγματοποιούν νόμιμες αλιευτικές δραστηριότητες.

Για την Κρήτη τώρα, και οι δύο δραστηριότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικές και μπορούν όχι μόνο να συνυπάρχουν αρμονικά αλλά και να στηρίζουν η μια την άλλη. Τα τελευταία 10 τουλάχιστον χρόνια έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον από ξένους επισκέπτες να επιβιβασθούν σε αλιευτικά σκάφη κατά την διάρκεια της εργασίας τους και να παρακολουθήσουν την αλιεία όπως γίνεται από τους ψαράδες. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα και την αύξηση του εισοδήματος των αλιέων και την προώθηση μιας νέας μορφής τουρισμού για την περιοχή. (Διεύθυνση Αλιείας Ν. Χανίων, Παναγιωτάκης Γιώργος)

Επιπροσθέτως ο αλιευτικός τουρισμός δίνει τη δυνατότητα να ενημερωθούν οι επισκέπτες για τα αλιεύματα, αλλά και να γνωρίσουν καλύτερα την ευρύτερη περιοχή και την ιστορία της περιοχής. Με την ολοκλήρωση της αλιευτικής εκδρομής και ανάλογα με το μέγεθος και τον εξοπλισμό του σκάφους, πλήρωμα και επιβάτες μπορούν να μαγειρέψουν και να απολαύσουν τα αλιεύματα είτε πάνω στο σκάφος είτε σε τοπικό παραδοσιακό εστιατόριο. Δίνεται έτσι η δυνατότητα να δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακας στην περιοχή και νέες θέσεις εργασίας για τις γυναίκες των αλιέων, μέσα από τις οποίες οι κάτοικοι θα αντλήσουν το όφελος ενός συμπληρωματικού εισοδήματος. (Μπριγκίττα Παπασταύρου Πρόεδρος και Διευθύνουσα Σύμβουλος της Αγροτουριστικής)

Για την ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας θα πρέπει να τροποποιηθεί η Εθνική Νομοθεσία ώστε να μπορούν να επιβιβάζονται σε αλιευτικά σκάφη επισκέπτες και να καθορισθεί ο τρόπος είσπραξης των φορολόγησης εσόδων αυτών από τους αλιείς. Επίσης θα πρέπει να θεσμοθετηθούν πρόσθετα κίνητρα στα πλαίσια οικονομικών ενισχύσεων για τις αναγκαίες μετατροπές στα αλιευτικά σκάφη για την ασφαλή μεταφορά και εξυπηρέτηση των ξένων επισκεπτών.

Το νομοθετικό κενό, που αποτελούσε μέχρι σήμερα το κυριότερο εμπόδιο ανάπτυξης του αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα, έρχεται να καλύψει η πρόταση νομοθετικού πλαισίου, που υπέβαλε προς δημόσια διαβούλευση στα συναρμόδια Υπουργεία η Αγροτουριστική, μετά από επεξεργασία της σχετικής ελληνικής και ιταλικής νομοθεσίας. Παράλληλα, η Αγροτουριστική προωθεί την ένταξη του αλιευτικού τουρισμού στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιεία» 2007-2013 του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, ώστε να επιδοτούνται οι αλιείς για αυτή τη δραστηριότητα. (Σγάρτσου Δώρα, travel daily news 17 Ιουνίου 2008)

Στο νομό Χανίων όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο η μοναδική επιχείρηση που ασχολείται με τον αλιευτικό τουρισμό είναι του κ. Τσιριντάνη Δαμουλή ο οποίος διαθέτοντας 3 τουριστικά σκάφη πραγματοποιεί

θαλάσσιες εκδρομές στο θαλάσσιο χώρο των Σφακίων όπου οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να μετάσχουν στο ψάρεμα ανοικτής θαλάσσης. Όπως μας λέει ο κύριος Δαμουλής (Μάιος 2009) «γίνεται περισσότερο ως χόμπι ώστε να μην επιβαρύνεται το θαλάσσιο οικοσύστημα. Τα δολώματα που χρησιμοποιούνται είναι ειδικά ώστε να διαλύονται στο στόμα των ψαριών, αφού τα ψάρια απελευθερώνονται αφού αλιευθούν.»

Β6 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Β6.1 Ναυτικό Μουσείο Χανίων

Το Ναυτικό Μουσείο Κρήτης βρίσκεται στην είσοδο του Ιστορικού φρουρίου "Φιρκάς" στα Χανιά το οποίο κατασκευάστηκε επί Ενετοκρατίας (1204 – 1669) όπου και υψώθηκε η Ελληνική σημαία την 1η Δεκεμβρίου 1913, επισφραγίζοντας την Ένωση της Κρήτης με την μητέρα Ελλάδα. Ιδρύθηκε το 1973. Έχει σκοπό την προβολή της ναυτικής ιστορίας της Ελλάδας και ιδιαίτερα της Κρήτης καθώς και την καλλιέργεια της αγάπης προς το θαλάσσιο στοιχείο ως πηγή ζωής και εθνικού μεγαλείου. Είναι το 2ο Ναυτικό Μουσείο στην Ελλάδα τόσο από πλευράς παλαιότητας όσο και δυναμικού. Η μόνιμη έκθεση περιλαμβάνει 2.500 εκθέματα όπως κειμήλια, αντικείμενα που ανασύρθηκαν από το βυθό, ζωγραφικούς πίνακες, χάρτες, φωτογραφικό υλικό, μακέτες πλοίων, διάφορα ναυτικά όργανα κ.λ.π.

Κατανεμημένα σε ενότητες, καλύπτουν χρονολογικά τις περιόδους από την εποχή του χαλκού μέχρι την σημερινή. Πέραν αυτών υπάρχει έκθεση του θαλάσσιου περιβάλλοντος με μια πλούσια συλλογή οστράκων από διάφορα μέρη του κόσμου. Η έκθεση αυτή παρουσιάζει τις ολέθριες συνέπειες από την αλόγιστη εκμετάλλευση του θαλασσίου περιβάλλοντος, από τον άνθρωπο και την ανάγκη ευαισθητοποίησης του για τη διατήρηση της ισορροπίας του οικοσυστήματος.

Έχοντας υπόψη την σύγχρονη αντίληψη, που υποστηρίζει ότι τα μουσεία αποτελούν χώρο μάθησης, συνάντησης, έρευνας, ανακαλύψεων αλλά και ψυχαγωγίας όχι μόνο για ειδικευμένους ή τους ανθρώπους του πνεύματος, αλλά και για το ευρύ κοινό, τους νέους και τα παιδιά, το Ναυτικό Μουσείο Κρήτης, πρώτο στο νομό Χανίων, ξεκίνησε μια σειρά εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τα σχολεία. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του μουσείου λειτουργούν από το 1997 και από τότε, 44.000 περίπου παιδιά τα έχουν παρακολουθήσει.

(<http://www.marmuseum.tuc.gr>)

Β6.2 Μουσείο Ναυπηγικής τέχνης στα Χανιά

Παράρτημα του Ναυτικού Μουσείου αποτελεί και το Νεώριο όπου παραχωρήθηκε από το ΥΠΠΟ. Ο χώρος είναι ένα από τα Ενετικά Νεώρια του Μόρο στον μυλό του παλιού λιμανιού των Χανίων και φιλοξενεί τη μόνιμη έκθεση ναυπηγικής. Σήμερα το Νεώριο είναι το μοναδικό επισκέψιμο από τα διασωζόμενα στον ενετικό λιμένα το οποίο προβάλλει την αρχική του λειτουργία χωρίς μόνιμες παρεμβάσεις. Γι'αυτό και συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των τουριστών σε συνδυασμό με την μόνιμη έκθεση.

Στην έκθεση αρχαίας ναυπηγικής κύριο έκθεμα είναι το Μινωικό πλοίο το οποίο ανακατασκευάστηκε, το πειραματικό μοντέλο, τα εργαλεία και υλικά που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και μια πλήρης σειρά φωτογραφιών που παρουσιάζουν τα στάδια της ναυπήγησης καθώς και τον πειραματικό πλού.

Στην έκθεση παραδοσιακής ναυπηγικής Περιλαμβάνονται παραδοσιακά σκάφη με την ιστοφορία τους, τον αλιευτικό εξοπλισμό τους, εργαλεία παλαιών караβομαραγκών, ναυτικοί κόμποι, παλάγκα, η αλιεία στην Κρήτη(1845-1979) κ.ά.

Β6.3 Ναυτική Εβδομάδα

Η ναυτική εβδομάδα καθιερώθηκε να εορτάζεται από το 1933 με εκδηλώσεις που γίνονται σε ολόκληρη την Ελλάδα. Οι ρίζες της ναυτικής εβδομάδας πηγάζουν από την αρχαιότητα όταν στις παραλιακές πόλεις γιορτάζονταν με ξεχωριστή επισημότητα τα «Δελφίνια», τα «Πλοιοθέσια», τα «Κυβερνήσια» και τα «Ποσειδώνια».

Με τις εκδηλώσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια της ναυτικής εβδομάδας επιχειρείται να εκφραστεί η αγάπη του λαού και ιδιαίτερα της νεολαίας και να προβληθεί η συμβολή του Πολεμικού, του Λιμενικού Σώματος και του εμπορικού Ναυτικού στην εθνική άμυνα, στην οικονομική πρόοδο της χώρας και τις κοινωνικές ανάγκες.

Η ναυτική εβδομάδα στα Χανιά πραγματοποιείται κάθε 2 χρόνια και οργανώνεται μέσω του Γραφείου Ναυτικής Εβδομάδας και τη σύμπραξη του Πολεμικού, του Λιμενικού Σώματος και του εμπορικού Ναυτικού. Παράλληλες εκδηλώσεις αθλητικού χαρακτήρα πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της Ναυτικής εβδομάδας που προσελκύουν πλήθος κόσμου. Ενδεικτικά παρατίθεται το πρόγραμμα εκδηλώσεων της ναυτικής εβδομάδας που πραγματοποιήθηκε στα Χανιά το 2008. (<http://www.hellenicnavy.gr/NavalWeek/ne1024.html>)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΩΡΑ	ΤΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
09:00 - 16:00	Ναυτικό Μουσείο	Ελεύθερη Είσοδος κοινού στο Ναυτικό Μουσείο Κρήτης (Διοργάνωση: Ν.Μ.Κ.)
09:00 - 16:00 19:00 - 22:00	Νεώρειο Χανίων	Έκθεση Αρχαίας και Παραδοσιακής Ναυπηγικής (Μινωικό Πλοίο) (Διοργάνωση: Ν.Μ.Κ.)
11:00 - 13:00 18:30 - 22:00	Παλαιό Τελωνείο	Έκθεση οργάνων ναυσιπλοΐας, αστροφωτογραφίας τηλεσκοπίων - προβολή slides (Διοργάνωση: Φίλοι της Αστρονομίας Κρήτης)
11:00 - 13:00 18:30 - 22:00	Παλαιό Τελωνείο	Έκθεση Ζωγραφικής Αγιογραφίας με Ναυτικά Θέματα (Διοργάνωση: Όμιλος Φίλων της Τέχνης)
11:00-13:00 19:00-23:00	«Γυαλί - Τζαμισί»	Έκθεση τέχνης από τον Σύλλογο Γυναικών Καλλιτεχνών Χανίων "ΙΡΙΣ" (Θαλασσινοί Ιριδισμοί 2008)
09:30 - 15:00 18:00 - 21:00	Καλλιτεχνικό Χωριό «ΒΕΡΕΚΥΝΘΟΣ»	Έκθεση με τίτλο "Παιχνίδι με κατασκευές - εγκαταστάσεις εξωτερικού χώρου"
11:00 - 13:00 18:30 - 22:00	Παλαιό Τελωνείο	Έκθεση φωτογραφίας με θέμα « Η ζωή της Θάλασσας» και προβολή ντοκιμαντέρ (Διοργάνωση :Φίλοι του Βυθού)

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΗ ΝΗΣΙΔΑ ΣΟΥΔΑ ΣΑΒΒΑΤΟ 28-6-2008

ΩΡΑ	ΤΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
18:30	Νησίδα Σούδα	Αναχώρηση πλοιαρίων από την προβλήτα ΑΔΡΙΑΣ
19:15	Νησίδα Σούδα	Άφιξη προσκεκλημένων
19:30	Νησίδα Σούδα	Εσπερινός στον Ιερό Ναό Αγ. Νικολάου
20:00	Νησίδα Σούδα	Υποστολή Σημαίας (Σαλπικτικής ΝΑΣΚΡΗ)
20:05	Νησίδα Σούδα	Χαιρετισμός από τον Διοικητή Ναυστάθμου Κρήτης
20:10	Νησίδα Σούδα	Χαιρετισμός από τον Δήμαρχο Σούδας κ. Ι. Περάκη
20:15	Νησίδα Σούδα	Απαγγελία ποιήματος Ν. Καββαδία από μαθητές Λυκείου Σούδας
20:20	Νησίδα Σούδα	Συναυλία με ριζίτικα τραγούδια από το Σύλλογο«Κρητικές Μαδάρες»
20:35	Νησίδα Σούδα	Κρητικά παραδοσιακά τραγούδια από το συγκρότημα Αδελφών Νικολουδάκη
21:00	Νησίδα Σούδα	Καύση πυροτεχνημάτων

ΕΠΙΣΗΜΗ ΤΕΛΕΤΗ ΕΝΑΡΞΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗ 29-6-2008

ΩΡΑ	ΤΟΠΟΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
06:00 - 12:00	Παραλία Παλαιόχωρας	Διαγωνισμός ερασιτεχνικής αλιείας
06:30	Δήμος Κισσάμου	Επίσκεψη-Προσκύνημα στη νήσο Γραμβούσα
08:00	Φρούριο ΦΙΡΚΑ	Επίσημη έπαρση σημαίας από την Μπάντα V Ταξιαρχίας ΠΖ και άγημα απόδοσης τιμών ΠΝ
19:00	«Γυαλί - Τζαμισί»	Εγκαίνια έκθεσης τέχνης από το Σύλλογο Γυναικών Καλλιτεχνών Χανίων «ΙΡΙΣ» (Θαλασσινοί Ιριδισμοί 2008)
19:00	Αίθουσα εκδηλώσεων Δήμου Πελεκάνου	Εγκαίνια φωτογραφικής έκθεσης - προβολή slides με θέμα «Θάλασσα - Βυθός - Θαλάσσιο Περιβάλλον»
20:50	Φρούριο ΦΙΡΚΑ	Επίσημη υποστολή σημαίας από την Μπάντα V Ταξιαρχίας ΠΖ και άγημα απόδοσης τιμών ΠΝ
21:00	Φρούριο ΦΙΡΚΑ	Ομιλία από τον Διοικητή Ναυστάθμου Κρήτης
21:10	Φρούριο ΦΙΡΚΑ	Μουσική Ποιητική εκδήλωση με θέμα «Έγκλημα και ποιηή» στην ποίηση του Ν. Καββαδία από τον τομέα

		πολιτισμού Δικηγορικού Συλλόγου Χανίων.
21:30	Φρούριο ΦΙΡΚΑ	Μουσικό πρόγραμμα από τη Φιλαρμονική του Δήμου Χανίων
22:30	Φρούριο ΦΙΡΚΑ	Καύση πυροτεχνημάτων

Μετά την τελετή έναρξης οι εκδηλώσεις της ναυτικής εβδομάδας ακολουθούν το ίδιο πολιτιστικό ύφος και προστίθενται και παράλληλες αθλητικές εκδηλώσεις.

Β6.4 Γραμβούσα – Θαλάσσια πολιτιστική διαδρομή

Στη Κρήτη δεν υπάρχει κάποια χαρακτηρισμένη θαλάσσια πολιτιστική διαδρομή αλλά θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως τέτοια τη διαδρομή προς Γραμβούσα που πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια της ημερήσιας κρουαζιέρας από Καστέλι. Ανάμεσα στους άλλους σταθμούς της κρουαζιέρας αυτός ξεχωρίζει μιας και στη νήσο Γραμβούσα είναι κτισμένο ένα ενετικό κάστρο του 16^{ου} αιώνα και στο θαλάσσιο χώρο που μεσολαβεί υπάρχουν πολλές υποθαλάσσιες αρχαιότητες για τις οποίες ο επιβάτης πληροφορείται από τον υπεύθυνο ξενάγησης.

B7 – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

Στο νομό Χανίων δραστηριοποιείται εδώ και δεκαετίες ο ιστιοπλοϊκός όμιλος Χανίων (ι.ο.χ.) που διοργανώνει κάθε χρονιά σημαντικούς ιστιοπλοϊκούς αγώνες, πανελλήνια πρωταθλήματα και κύπελα στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης με μεγάλη επιτυχία.

Τέτοιοι αγώνες είναι οι αγώνες ανοικτής θαλάσσης, αγώνες J24, και αγώνες ολυμπιακών κατηγοριών (τριγώνου), για παράδειγμα η ιστιοπλοΐα Τριγώνου, ή **one design σκαφών**, που είναι η ιστιοπολοια όπου όλα τα σκάφη είναι πανομοιότυπα, στο βαθμό πάντα που το υπαγορεύουν οι κανονισμοί της κλάσης.(iox.gr) (<http://www.nokv.gr/trig.htm>)

Πλήθος κόσμου παρακολουθεί ετησίως τις ναυταθλητικές αυτές δραστηριότητες καθώς διοργανώνονται όχι μόνο σε τοπικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται η πόλη των Χανίων πόλος έλξης για τους επισκέπτες.

Παράλληλα με τον ιστιοπλοϊκό όμιλο, δραστηριοποιείται και ο ναυτικός όμιλος Χανίων, (ν.ο.χ.), που επίσης διοργανώνει πληθώρα αγώνων ετησίως όπως του διεθνείς Βενιζέλειους αγώνες κολύμβησης Grand Prix , Ημερίδες ορίων τεχνικής κολύμβησης, και πρωταθλήματα κολύμβησης πρωταγωνιστικών κατηγοριών. (nox.gr).

Τέλος όσον αφορά τον αθλητικό τουρισμό στα Χανιά από το έτος 2008 διοργανώνεται το **Mediterranean Freediving Meeting** στη Σούγια, υπό την αιγίδα της AIDA (ως προς την κριτική επιτροπή), λαμβάνουν μέρος αθλητές από διάφορες κατηγορίες από όλο τον κόσμο καθώς γίνονται εκτός από επιδείξεις και προσπάθειες για νέα ρεκορ. Διαρκεί 15- 18 ημέρες και το πρόγραμμα περιλαμβάνει και σεμινάρια καταδύσεων για αρχαρίους. Η έμπνευση για τη διοργάνωση προήλθε από τον κ. Καστρινάκη Σταύρο ο οποίος είναι πρωταθλητής Ελλάδος στις καταδύσεις. Για το 2009 το δεύτερο meeting καταδύσεων πραγματοποιείται στις 22/6 – 6/7.

B8 – ΓΙΩΤΙΝΓΚ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΕΣ ΧΑΝΙΩΝ

Η έννοια του γιώτινγκ στο νομό Χανίων είναι κάτι παραπάνω από θαλάσσια δραστηριότητα. Αποτελεί πλέον ένα από τους διασημότερους τρόπους επίσκεψης του νομού μιας και τα Χανιά διαθέτουν 4 οργανωμένες μαρίνες υποδοχής θαλάσσιων σκαφών αναψυχής (αν και η μαρίνα της Σούδας χρησιμοποιείται συμπληρωματικά όταν υπερβαίνεται η φέρουσα ικανότητα της μαρίνας του ενετικού λιμένα Χανίων.)

Αναλυτικότερα οι μαρίνες υποδοχής σκαφών είναι οι εξείς: 1) Ενετικού Λιμένα Χανίων, 2) Καστελίου, 3) Παλαιόχωρας. Σε αυτά μπορεί να προστεθεί επιπλέον και η υπό κατασκευή μαρίνα Σφακίων που προς το παρόν χαρακτηρίζεται μόνο ως αλιευτικό καταφύγιο.

Η προσέλευση των σκαφών υπόκειται σε διακυμάνσεις από έτος σε έτος και λόγω της μη ακριβούς καταγραφής των τύπων των πλοίων που αγκυροβολούν στις μαρίνες του νομού, τα αριθμητικά στοιχεία που ακολουθούν δεν εκφράζουν με απόλυτη ακρίβεια το τομέα του γιώτινγκ.

Οι πληροφορίες για τους κατάπλους των σκαφών αναψυχής δόθηκαν στην υποφαινόμενη έπειτα από προσωπική συνεννόηση με τα τοπικά λιμεναρχεία και λιμενικούς σταθμούς.

Μαρίνα Ενετικού λιμένα Χανίων

Κατάπλοι Θ/Γ πλοίων

2006	2007	2008
273	310	269

Μαρίνα Καστελίου

Κατάπλοι Θ/Γ πλοίων

2006	2007	2008
-	12	10

Μαρίνα Παλαιόχωρας

Κατάπλοι Θ/Γ, Ε/Γ, Ο/Χ πλοίων

2006	2007	2008
667	675	52

B9 – ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Οι επισκέπτες στο νομό Χανίων έχουν την ευκαιρία να περιηγηθούν στις παραθαλάσσιες περιοχές αλλά και σε διάφορα νησιά γύρω από το νομό με ημερήσιες κρουαζιέρες.

Στο ενετικό λιμάνι Χανίων, πλήθος ημερόπλοιων πραγματοποιούν κρουαζιέρες στις κοντινές περιοχές. Τα δρομολόγια είναι καθημερινά και για πλήθος διαδρομών.

Στο λιμάνι Καστελίου έχει την έδρα της μια κοινοπραξία 4 ναυτιλιακών εταιριών στις οποίες αντιστοιχεί από ένα ημερόπλοιο. Μέσω τηλεφωνικής συνέντευξης τον Μάιο του 2009 με το κ. Χηνόπουλο Αθανάσιο που πέραν από πλοιοκτήτης μίας εκ των τεσσάρων εταιριών που συμμετέχουν στη κοινοπραξία, είναι και πρόεδρος της Πανελληνίας Ένωσης Επαγγελματικών Τουριστικών Ημερόπλοιων Σκαφών, δώθηκαν πληροφορίες για τη φύση τη διάρκεια και το χαρακτήρα των ημερήσιων κρουαζιέρων που πραγματοποιούνται.

Τα πλοία που δρομολογούνται για τις ημερήσιες κρουαζιέρες είναι 1 Ε/Γ – Ο/Γ – Τ/Ρ και 3 Ε/Γ – Τ/Ρ. Τα τρία είναι χωρητικότητας 400-500 επιβατών, με μήκος 41μ. και με αντιστοιχες ονομασίες «Γραμβούσα Express», «Μπάλος Express» και «Porto Γραμβούσα». Το τέταρτο πλοίο ιδιοκτησίας του κ. Χηνόπουλου με ονομασία «Γραμβούσα», είναι μήκους 80μ και χωρητικότητας 1200 επιβατών.

Οι ημερήσιες κρουαζιέρες που πραγματοποιούν τα παραπάνω ημερόπλοια ακολουθούν την εξής διαδρομή: Λιμάνι Κισσάμου – Ν. Γραμβούσα διαδρομή μίας ώρας όπου στη νήσο οι επιβάτες αποβιβάζονται για να επισκεφτούν το μεσαιωνικό ενετικό κάστρο του 16^{ου} αιώνα καθώς και ένα ναυάγιο, στη νήσο παραμένουν για 2 ώρες ενώ 15' μετά έχουν άφιξη στη λιμνοθάλασσα του Μπάλου όπου υπάρχουν υποθαλάσσιες αρχαιότητες και βιότοποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Μέρος της λιμνοθάλασσας έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα NATURA 2000. Η παραμονή στο Μπάλο διαρκεί 3 ώρες και έπειτα από 1 ώρα διαδρομή επιστρέφουν στο λιμάνι του Καστελίου. Οι κρουαζιέρες αυτές πραγματοποιούνται κατά τους μήνες Μάιο έως Οκτώβριο.

Στο λιμάνι της Σούδας ένα εκ των 4 προαναφερθέντων πλοίων πραγματοποιεί 2 ιδιότυπες ημερήσιες κρουαζιέρες. Το «Πόρτο Γραμβούσα» με αφετηρία το λιμάνι της Σούδας αγκυροβολεί στη Νησίδα «Σούδα» για 1 ½ ώρα όπου οι επιβάτες έχουν την ευκαιρία να επισκεφτούν το εκεί ενετικό κάστρο. Έπειτα προσελκύουν τη παραλία «Μαράθι» όπου παραμένουν για 3 ώρες και μπορούν να κάνουν μπάνιο.

Η δεύτερη κρουαζιέρα που ξεκινάει από το λιμάνι της Σούδας έχει διάρκεια 3 ώρες και ονομάζεται «Κρουαζιέρα στο ηλιοβασίλεμα», σαυτήν την κρουαζιέρα οι επιβάτες απολαμβάνουν το ηλιοβασίλεμα εν πλω και λαμβάνουν μέρος στη Κρητική βραδιά που πραγματοποιείται πάνω στο πλοίο.

Τέλος 2 φορές την εβδομάδα πραγματοποιούνται κρουαζιέρες από το λιμάνι των Σφακιών με επιβάτες κυρίως επισκέπτες που διαμένουν στα τοπικά ξενοδοχεία και ακολουθούν τη θαλάσσια διαδρομή κατά μήκος των νοτιοδυτικών ακτών του νομού περνώντας από Αγία Ρουμέλη στο τέρμα του φαραγγιού της Σαμαριάς και στις περιοχές Άγιος Παύλος, Λουτρό και Γλυκά Νερά.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Γ1 – ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Ο θαλάσσιος τουρισμός προσφέρει διεθνή προβολή των ελληνικών νησιών και της Ελλάδας γενικότερα, σημαντικά έσοδα και μεγάλη αύξηση του τουριστικού συναλλάγματος, αλλά και θέσεις εργασίας.

Ο τουρισμός προσφέρει το 17-18% του ΑΕΠ, ο θαλάσσιος τουρισμός περίπου το 4%.

Όσον αφορά τις θέσεις εργασίας, στην Ένωση Πλοιοκτητών Ελληνικών Σκαφών Τουρισμού είναι εγγεγραμμένα 3.500 πλοία, τα οποία απασχολούν 3.000 Έλληνες ναυτικούς, ασφαλισμένους στο ΝΑΤ, αλλά και 10000 εποχιακούς, κατά τους μήνες των ναυλώσεων των σκαφών (7-8 μήνες) για την επάνδρωση των ξενοδοχειακών μερών των πλοίων (μάγειροι – καμαρωτοί) και πέραν της οργανικής σύνθεσης, ναύτες και ναυτοπαιδες, καθώς και skippers για τα ιστιοπλοϊκά. Επίσης απασχολούνται άτομα στις επισκευαστικές ζώνες και στα ναυπηγεία ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των εργαζομένων, περίπου 25000, που απασχολούνται σε γραφεία των πλοιοκτητριών εταιρειών, ναυλομεσιτών και ασφαλιστικών σκαφών. (Τουριστική Αγορά, Ιούνιος 2009, τεύχος 225)

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω στοιχεία και γνωρίζοντας ότι η Κρήτη στο σύνολο της είναι από τα περισσότερο ανεπτυγμένα νησιά στο τομέα του τουρισμού στην Ελλάδα διαπιστώνεται ότι έχει δοθεί περισσότερη σημασία στην ανάπτυξη διαχείριση και υποδοχή του μαζικού τουρισμού ενώ έχει υποτιμηθεί ο ρόλος των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού και εν προκειμένω και ο θαλάσσιος τουρισμός να βρίσκεται ακόμα στα αρχικά στάδια ανάπτυξης του.

Δεδομένου του μεγάλου αριθμού επισκεπτών που ήδη υποδέχεται η Κρήτη και συγκεκριμένα ο νομός Χανίων, τα οφέλη από την ανάπτυξη του θα ήταν πολλαπλά.

Σε οικονομικό επίπεδο θα μπορούσαν να διακριθούν σε συναλλαγματικά οφέλη, κρατικά οφέλη, οφέλη από δημιουργία θέσεων εργασίας και οφέλη από την ενίσχυση της υποδομής.

Κατά κανόνα ο θαλάσσιος τουρίστας προέρχεται από ανεπτυγμένες χώρες και έχοντας υψηλό εισοδηματικό επίπεδο (τα Χανιά προσελκύουν κυρίως Σκανδιναβούς, που ανταποκρίνεται στο κανόνα) και έτσι προβαίνουν σε καταναλώσεις που αυξάνουν το εισόδημα των κατοίκων της περιοχής. Έτσι για παράδειγμα αν στο νομό Χανίων ήταν καλύτερες οι υποδομές για την υποδοχή μεγαλύτερων και περισσότερων σκαφών το συναλλαγματικό όφελος θα αυξανόταν αισθητά. Σε ένα άλλο επίπεδο, αν διαδρομές των ημερήσιων κρουαζιερόπλοιων αποκτούσαν μεγαλύτερη ποικιλομορφία αυτό θα ενίσχυε την συμμετοχή των επισκεπτών σε αυτές με αποτέλεσμα και πάλι την αύξηση της συναλλαγματικής κίνησης.

Ως προς τα κρατικά οφέλη που είναι οφέλη που προκύπτουν για το κράτος από τη θαλάσσια τουριστική δραστηριότητα, (έμμεση ή άμεση φορολόγηση εργαζομένων ή επιχειρήσεων θαλάσσιου τουρισμού), θα μπορούσαν επίσης να

αυξηθούν κατακόρυφα αν δινόντουσαν κίνητρα από το κράτος για τη δημιουργία επιχειρήσεων σχετιζόμενες με το θαλάσσιο τουρισμού. Σε αυτή τη περίπτωση τα οφέλη θα ήταν πολλαπλά αφού όχι μόνο το κράτος θα ωφελούνταν φοροεισπρακτικά, αλλά και το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών θα ποικίλε ενώ θα ανοίγονταν και επιπλέον θέσεις εργασίας.

Σε επίπεδο απασχόλησης ο θαλάσσιος τουρισμός απαιτεί εξειδίκευση, το οποίο σημαίνει ότι αν δημιουργούνται καταλληλότερες υποδομές για την υποδοχή σκαφών αλλά και υποδομές για την δημιουργία δραστηριοτήτων σχετιζόμενες με το θαλάσσιο τουρισμό τότε θα υπήρχε και μεγαλύτερη προσφορά εργασίας. Οι θέσεις αυτές θα βοηθούσαν τους ντόπιους όχι μόνο με κάποιο συμπληρωματικό εισόδημα αλλά θα μπορούσαν ταυτόχρονα να αποτελούν την κύρια απασχόληση τους.

Εν συνεχεία η περαιτέρω ανάπτυξη των διάφορων μορφών του θαλάσσιου τουρισμού στο νομό Χανίων θα μπορούσε να αποβεί προς όφελος των υποδομών της πόλης. Αφού η προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού τουριστών θα οδηγούσε στην εξυγίανση, ανακατασκευή ή εξ αρχής κατασκευή διάφορων υποδομών (αποχέτευσης, ύδρευσης, οδικών δικτύων) έργα υποδομής απτά οποία θα ωφελούνταν και οι ντόπιοι. Έτσι τα οφέλη θα είχαν και οικονομικό και κοινωνικό χαρακτήρα.

Τα πολιτισμικά οφέλη που θα μπορούσαν να προκύψουν από την περαιτέρω ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στα Χανιά έχουν να κάνουν πρώτον με την προβολή της μακραίωνης ναυτικής κληρονομιάς που έχει να επιδείξει η πόλη, αλλά και μέσω της ανταλλαγής των διάφορων πολιτισμικών χαρακτηριστικών που σχετίζονται με το θαλάσσιο στοιχείο.

Τέλος μια πιθανή περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού στο νομό θα συμπεριλάμβανε και περιβαλλοντικά οφέλη. Απ τη στιγμή που ο θαλάσσιος τουρισμός σχετίζεται απόλυτα με το φυσικό περιβάλλον, θα ενισχυόταν η περιβαλλοντολογική συνείδηση για τη προστασία του θαλάσσιου οικοσυστήματος αφού θα αποτελούσε πλέον ξεκάθαρα προσφερόμενο τουριστικό προϊόν και πηγή εσόδων.

Γ2 – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει η προσπάθεια απαρίθμησης διάφορων πιθανών τρόπων ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού στο νομό Χανίων.

Αρχικά, θα πρέπει να γίνει αναφορά στο σημείο που χωλαίνει περισσότερο ο νομός, τις μαρίνες. Έτσι, η πρόταση είναι ανακατασκευή για την διεύρυνση των ήδη υπάρχουσών μαρίνων υποδοχής κρουαζιερόπλοιων και γιωτ. Ουσιαστικά προτείνεται η βελτίωση υποδομών προσβασιμότητας για να προσεγγίζουν τα σκάφη. Παράλληλα κατασκευή της μαρίνας Σφακίων ώστε να προσελκύονται για κατάπλου και θαλαμηγοί που πλέουν στη Μεσόγειο.

Σε επίπεδο παράκτιας οργάνωσης, θα πρέπει να διαμορφωθούν καλύτερα οι οργανωμένες πλάζ ώστε να εξυπηρετούν καλύτερα τους λούόμενους, ενώ θα ήταν προς όφελος του νομού να αξιοποιηθούν και οι παραλίες που έχουν παραμείνει ανεκμετάλλευτες. Αυτό μπορεί να γίνει με καλύτερη διανομή των ναυαγοσωστών, των παρεχόμενων υπηρεσιών των καταστημάτων παραλίας και την αδειοδότηση περισσότερων επιχειρηματιών για τη δημιουργία κέντρων θαλάσσιων σπορ.

Η δημιουργία ενός ενυδρείου ευρωπαϊκών προδιαγραφών θα μπορούσε παράλληλα να ενισχύσει την επισκεψιμότητα των ενδιαφερομένων για τη θαλάσσια πανίδα.

Η διοργάνωση αρχικά σε εθνικό και εν συνεχεία σε διεθνές επίπεδο με κεντρικό άξονα τη ναυτική κληρονομιά και τέχνη των Κρητών θα βοηθούσε στο τομέα του θαλάσσιου πολιτιστικού τουρισμού, ενώ θα μπορούσαν επίσης να δημιουργηθούν περισσότερες θαλάσσιες πολιτιστικές διαδρομές που θα ενίσχυαν και τη κίνηση των ημερόπλοιων.

Κίνητρα με τη μορφή άμεσης ή έμμεσης δανειοδότησης ή χρηματοδότησης για τη δημιουργία επιχειρήσεων ενοικίασης γιωτ θα ανέβαζε κατακόρυφα τη συναλλαγματική εισροή στο νομό.

Μια άλλη προοπτική θα μπορούσε να είναι η δημιουργία θαλάσσιων πάρκων στη περιοχή ενώ η ένταξη περισσότερων περιοχών στο δίκτυο Natura θα ήταν καταλυτική.

Στοχευόμενη διαφήμιση από τους τοπικούς τουριστικούς παράγοντες με θέμα το θαλάσσιο τουρισμό, έτσι θα ενισχυόταν η προβολή του νομού ως προορισμός για θαλάσσιο τουρισμό.

Διοργάνωση σεμιναρίων για την περαιτέρω εξειδίκευση των εργαζομένων στο τομέα που θα έχει ως αποτέλεσμα τη ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών.

Τέλος βελτίωση των υποδομών πρόσβασης των ΑΜΕΑ προς τις θαλάσσιες δραστηριότητες.

Γ3 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα συμπεράσματα που απορρέουν για το θαλάσσιο τουρισμό στο νομό Χανίων ποικίλουν.

Η Κρήτη και επαγωγικά και ο νομός Χανίων έχουν μία από τις καλύτερες γεωγραφικές θέσεις στη Μεσόγειο, γεγονός που της επιτρέπει να αναπτύξει μακροπρόθεσμα τα πλέον ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Η μορφολογία του εδάφους αλλά και το κλίμα σε συνάρτηση με τη τοπική κουλτούρα και λαογραφία δρουν θετικά στη συνολική εικόνα που παρουσιάζει.

Το προσδόκιμο για την άρτια και πλήρη ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στο νομό είναι μεγάλο αφού βρίσκεται χιλιόμετρων ακτογραμμής αλλά και θαλάσσιων βιότοπων.

Η ήδη ενυπάρχουσα προσέλκυση μεγάλου αριθμού επισκεπτών ενισχύει τη προοπτική αυτή καθώς δίνει και κίνητρα για την περεταίρω ήπια εκμετάλλευση των φυσικών και ανθρώπινων πόρων του νομού.

Το γεγονός ότι δεν έχουν ακόμα δημιουργηθεί οι απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σωστή υποδοχή αυτού του τύπου των επισκεπτών θα πρέπει να κινητοποιήσει του τοπικούς παράγοντες ώστε να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη για τη τοπική κοινωνία και κατ'επέκταση για την Ελλάδα.

Ο σωστός συντονισμός και η λήψη των απαραίτητων αποφάσεων για την δημιουργία υποδομών είναι απαραίτητα. Δυστυχώς στο νομό δεν έχει ακόμα γίνει αντιληπτή η τεράστια συνεισφορά που μπορεί να έχει η ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού. Αυτό έχει οδηγήσει σε μια σειρά αποτελεσμάτων που μόνο δυσφημιστικά θα μπορούσαν να είναι για το νομό.

Οι γεωγραφικοί, πολιτιστικοί, κοινωνικοί και πολιτικοί παράγοντες θα πρέπει να συνυπολογίζονται με ίσο βαθμό σημαντικότητας ώστε να μπορεί να επιτευχθεί το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα στην ανάπτυξη και βιώσιμη λειτουργία όσων συνιστούν το περιβάλλον του θαλάσσιου τουρισμού.

Κάτι τέτοιο θα ήταν εφικτό μέσω μια εθνικής θαλάσσιας τουριστικής πολιτικής που θα διέπεται από την αρχή της εξειδίκευσης, που σημαίνει ότι θα πρέπει οι τοπικοί φορείς να έχουν την ευελιξία να προσαρμόζουν την εθνική πολιτική στις τοπικές ιδιαιτερότητες του εκάστοτε τόπου. (Μυλωνόπουλος, Μοίρα 2005:183)

Βιβλιογραφία

Τουριστική Βιβλιογραφία

1. Μυλωνόπουλος, Μοίρα (2005) «Θαλάσσιος Τουρισμός», εκδ. INTERBOOKS, Αθήνα
2. Πουλάκου – Ευθυμιάτου Αντ. (2006) «Επιτομή Τουριστικού Δικαίου», εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Περιοδικός Τύπος

1. Τουριστική Αγορά
2. Γιώτινγκ και Θάλασσα

Εφημερίδες

1. Χανιώτικα Νέα
2. Travel Daily News

Πρακτικά

- ΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ Χανιά 4-10-2008 Εισήγηση Προέδρου ΤΕΕ/ΓΔΚ κ. Αντώνη Πιταριδάκη

Πτυχειακές Εργασίες

1. Δρακόπουλος, 2005, «Ο καταδυτικός τουρισμός στην Ελλάδα», Ηράκλειο
2. Κριθαρά Μαρία, 2007, «Οι προοπτικές του θαλάσσιου τουρισμού στη Κρήτη», Ηράκλειο
3. Νταλαμάγκας, Χανιωτάκης, 2007, «Θαλάσσιος τουρισμός στην Ελλάδα», Ηράκλειο
4. Τζαβάρα, Γιαννούτσου, 2008, «Εναλλακτικές μορφές Τουρισμού, ο Θαλάσσιος Τουρισμός και η ανάπτυξη του στο νομό Χανίων», Ηράκλειο
5. Μαζαράκη, Μανάκος 2007, «Θαλάσσιος Τουρισμός», Ηράκλειο

Ηλεκτρονικές Πηγές

1. <http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/introduction.html>
2. <http://users.forthnet.gr/agn/istam/toyri1.htm>
3. <http://www.law-archaeology.gr/Index.asp?C=95>
4. <http://www.crete.gr/el/chania-beaches.php>
5. http://www.archelon.gr/contents/pedio_crete.php?row=row3
6. <http://www.marmuseum.tuc.gr>
7. <http://www.hellenicnavy.gr/NavalWeek/ne1024.html>

8. <http://www.nokv.gr/trig.htm>

- Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης 2007 – 2013
- Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης 2000 – 2006

Προσωπικές και τηλεφωνικές Συνεντεύξεις

- Μπριγκίττα Παπασταύρου Πρόεδρος και Διευθύνουσα Σύμβουλος της Αγροτουριστικής
- Τσιριντάνης Δαμουλής, Ιδιοκτήτης Τουριστικών Σκαφών, Σφακιά
- Χηνόπουλος Αθανάσιος, πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Επαγγελματικών Τουριστικών Ημερόπλοιων Σκαφών, Καστέλι
- Παναγιωτάκης Γιώργος, Διεύθυνση Αλιείας Ν. Χανίων
- Κ. Γιαλυνάκης, Ιδιοκτήτης τουριστικού σκάφους

Υπηρεσίες

- Λιμεναρχεία Σούδας, Χανίων, Παλαιόχωρας, Καστελίου
- Ε.Σ.Υ.Ε.
- Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.